

Előfizetési hirdetemény

A

DÉLIBÁB,

NEMZETI SZINHÁZI LAP

másod félévi folyamára.

Míg egy részről köszönetet szavazunk a tisztelt közönségnek azon pártolásáért, mely ennünket két ízben helyezett azon kellemes kénytelenségbe, miszerint lapjaink számait újra ellett nyomatnunk; másfelől bátran merjük ígérni, miszerint lapjaink hiányait mindig jobban megismerve, ezentul csak azon fogunk törekedni, hogy azokat a lehetőségig megjavítsuk.

Lapunk tartalmát illetőleg szerencsések vagyunk a jövő féléven **Tompa Mihály** arátunk műveivel olly hosszás hallgatás után újlag meglephetni közönségünket; s irodalmi meseink legújabb felfedezéséből, a „**Kiovi csatából**“ is közlendünk mutatóványokat. Regéyeink rovatát b. **Kemény Zsigmond** „**Saaron rózsája**“ című historiai novellája s **Jókai Lőr**, „**Háromszéki leányok**“ című életképe nyitandja meg. A napi rovatokat és Tarka épeket is az utóbbi munkatársunk fogja állandóul kezelni.

Divat-Képeink ezentul havonkint legalább **kétszer** fognak megjelenni.

A **szétküldözésnél** tapasztalt hátrányokat illetőleg is megtettünk minden lehetséges intézkedést, hogy tisztelt közönségünknek panaszra ne engedjünk okot.

Előfizetési feltételek.

Megjelenik e lap vasárnaponként két sűrűn nyomtatott íven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonkint két divatképpel.

ara Pesten házhoz hordással felévre 6 forint, negyedévre 3 ft. p. vidékre postán küldve 7 ft. 36 kr. p. — 3 ft. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő és kiadó hivatalban (szép utca 1. szám) és **Emich G.** könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. postahivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt yerendnek.

Pest, Junius 12-kén. 1853.

A DÉLIBÁB nemzeti színházlap szerkesztősége.

Az olvasó közönséghez s különösen tisztelt előfizetőinkhez

a

„PESTI NAPLÓ” ÉRDEKÉBEN.

Azon szerény öntudat kecséget bennünket, hogy a téren, melly lapjainknak kiszabvan, az új folyám megindulása óta nem mulasztottunk el semmit, mi által loyális irányunk bebizonyítani, hasznos munkásságot ébreszteni, az elesüggedt elméket önbizalomra buzdítani, a nemzeti miveltséget s fajunk gyarapodását ápolni képesek valánk.

Azok számára irtunk, kik nem hunyják be szemeiket az élet napi fejleményei előtt, k a mult felett nem feledik a jövőt, s kik a történetnek a gondviselés által vezérlett fonalán készek tovább is haladni és fáradozni azon nemzetért, mely a természetől nyert nemes tulajdonnál fogva nem kevesebb boldogságra és szellemi életre van teremtve istentől, mint bármely más népfaj az emberi társaságban.

Igyekezünk a magyar közönségnek olly politikai lapot kiteremteni, melly akár hazai akár külföldi közleményeire, akár végre tárczai és irodalmi tartalmára nézve minden más lapokkal, külsinra és szellemi értékre a versenyt kiállhassa.

E tekintetben nincs is szándékunk megállapodni; mert a jövő féltétől kezdve a „Pesti Napló”, tulajdonosa Emich Gusztáv úr áldozatkészségéből, tetemesen nagyobb alakban fog nyomtatni, az eddigi előfizetési ár pedig megmarad; ugymint:

Vidékre postán küldve félévre (jul.—dec.) 10 frt. — évnegyedre (jul.—sept.) 5 frt.

Budapesten házhoz küldve félévre 8 frt. — Évnegyedre 4 frt. pengőben.

(Előfizethetni minden es. k. postahivatalnál, és Pesten a kiadóhivatalban Emich Gusztáv kiadó tulajdonosnál uriutca 8 sz. a.)

E tetemes nagyobbulása a térnek azon előnyt nyújtja az olvasó közönségnek, hogy f. é. jul. elsejétől kezdve a „Pesti Napló” mind tartalomra, mind változatosságra nézve me gazdagabb leend mint eddig, s nem csak valódi belértékre lesz képes többet nyújtani, hanem anyagilag is annyit foglaland magában ivenkint, a mennyit egyéb politikai lapok a birodalomban másfél ivnyi téren adnak.

Nem akarjuk a tisztelt közönséget czifra vásári ígéretekkel untatni. — Mint eddig, ugy ezentul is, nem fog megelőzni más lap bennünket a politikai hírekben sem gyorsaságra, se soliditásra. Külföldi leveleink avatott szellemdús tollakból folynak. Hazai levelezésünk válogatottak leendenek. Vezércikkjeink hazai legsürgösb teendőinket s bajainkat fogják tárgyalni. Tárczáink folyvást érdekesen mulattató —; Irodalmi rovatunk ösztönző és tanulságos leend. Ujdonságaink csak közérdekűt foglalandnak magokban, s a nemzeti közintézetek egy pillanatig sem kerülendik el figyelmünket. S ezen fölül a hivatalos rendeletek és hirdetémények a szükséghez képest részint egész terjedelmökben, részint kivonatban fognak adatni, ugy hogy vidéki tisztelt olvasóink minél több tekintetben kielégittessenek.

S ugy hiszszük, nem rajtunk fog mulni, hogy törekvéseinknek a közbirodalom gyarapodásában, de különösen nemzetünk anyagi és szellemi életében jótékony nyoma maradhasson.

Pesten, junius 3. 1853.

Török János,

a „Pesti Napló” szerkesztője.

megjelent s **Emich Gusztáv** nemzeti könyvkereskedésében, (úri és kigyó utca szegletén), valamint minden hiteles könyvüzusnál Magyar- és Erdélyhonban kapható:

100

MAGYAR NÉPDAL

gyűjtötte, s

BOGNÁR IGNÁC

ZONGORA-KISÉRETÉBEN

KIADTA:

FÜREDI MIHÁLY,

A MAGYAR NEMZETI SZINHÁZ DALSZINÉSZETI TAGJA.

MÁSODIK, JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

Nagy 4-ed ivrében, igen csinos kiállítással, ára füzve **5 pfrt.**

(Az első kiadásnak bolti ára **6 pfrt.** vala.)

 Megjegyzendő, hogy miután e munka jelen második kiadása egészen könnynyomdában készült, mind a hangjegyek, mind pedig s különösen a szöveg sokkal hibátlanabb s szabályszerűbb, mintsem azt természetesen Könyomdász (Lithograph) megtenni képes.

Pesten, 1853. Emich Gusztáv könyvnyomdája.

DELIBAR

25

Z

uri-

a
t
s
k
y
i
b

y
3
1

7
1
k
3

2
3
1

APRILIS 3. XIV. sz.

SZENT LÁSZLÓ ÉS KORA.

DRAMAI TÖRTÉNETRAJZ 5 FELVONÁSBAN.

IRTA

CZAKÓ ZSIGMOND.

PEST, DECEMBER 10. 1844 *)

476 SZEMÉLYZET:

- I. László, magyar király.
 Adela jd, nője, Rudolf német császár leánya.
 Kálmán, herceg, Géza király fia, László unokaöccse.
 Almos, herceg, Lampert herceg fia, László unokaöccse.
 Solom, volt magyar király.
 Gyula, nádor ispán.
 Dezső fia.
 Pető, a király titoknoka, és hadak vezére.

*) Korán elhunyt s annyiszor megsiratott költőnk legszebb hisztoriai művét van szerencsénk a közönség elé hozni. Hogy e remek mű elébb napvilágot nem látott, annak okait azon féltő előszeretettel kell kimagyaroznunk, melylyel a legnagyobb lángelmék műveik hiányai iránt szoktak viselkedni. Ez expiatiók létrehozására a költői és philosophiai eszmék között évek lefolyta után mi veszünk magunknak báterságot, s a mint egy részről hiszszük, hogy a költő szelleme nem fog felajdulni, midőn kedvencz művét illy módon napfényre hozzuk, más részről megvalljuk, hogy illy feladatot egyedül Czakó műve irányában mertünk magunkra vállalni. A gyémánt nem veszt értékéből a köszörülés által, csupán terjedelméből — s a jelen mű honi költészetünk drágakövei közé tartozik.

Szerk.

28

DÉLIBÁB.

Jolán, leánya.
 Nehemiás, esztergami } Érsek
 Desidér, kalocsai }
 Xaver, } VII. Gergely pápa követei.
 Clemens, }
 Charitas, apáca a Krisztus rendéből.
 Bátor Opos, Salamon hive.
 Pongrác, harcosos.
 Első }
 Második } hercegek, Németország követei
 Harmadik }
 Negyedik }
 Ripa } koldusok.
 Peritek }
 Börtön ő. r.
 Temető ő. r.
 Fegyveres ő. r.
 Országnagyok. Zászlósok. Külföldi hatalmasságok követei. Püspökök. Egyházi
 rend. Harcosok. Vitézek. Testőrök. Heroldok. Lantosok. Udvari hölgyek és nép.
 Az első 3 felvonás történik 1083-ik évben, a 4-ik 1086- és az 5-ik 1088-ban.

ELSŐ FELVONÁS.

[Királyi terem trón nélkül.]

1-ső Jelenet: Gyula. Pető.

Gyula: (kezében pergamen tekercs.)

Pető vitéz, hazám ősz bajnoka

Társam ezer csaták veszélyiben

Im nézd szivem belső öreg sebét.

Pető: Mi az? honom harcosos agg nádorának

Busult arczain könnyecsep áradoz,

Való?

Gyula: Való. Készülj megérteni,

Hisz osztakozni szólítalak én,

Szivem sebén, mellynek fele tiéd.

Pető: Enyém — sebed fele?

Gyula: Fele tiéd.

Nézd e lapot! (átnyújtja a tekercset.)

Pető (olvas.) Halj meg öreg szemem,

Mig e sorok fényed kioltanák!

Fijad Dezső —

Gyula: Pártos — meghalt remény!

Emészthetett féreg szebb rózsaszált

Illyen korán, mióta ember él?!
 Pető: Lányom Jolán

Gyula: Átkozzad Sólomot!

Pető: Ah agg fejem ezüst hajsálai,

Edzett karom széles dicsősége,
A sirba mért nem szálltok e napon! —

G y u l a : Szüntesd keservedet öcsém Pető!
Mélyebb sebem; hisz apja én vagyok,
A gazfinak, ki vérem mocskolá
És szennypecséttel ősi czímerét!
Lám én keservedet elfojthatom,
S hálát adok, hogy így történt.

P e t ő : Hálát?

G y u l a : Olvassad ezt! (egy más tekercset mutat.)

P e t ő : Mi ez? Nagy ég!

G y u l a : Ez véritélet;

Bakóhalált szab ez a pártosok
Gonosz fejökre; köztök en fíjam —
Oh csakhogy így történt!

P e t ő : Nem értelek.

G y u l a : Áldozatot kér a hon, s végzetem
Havas fejem választá eszközül.

P e t ő : Hogyan?

G y u l a : Tudod bár a vizsály okát,
Melly nemzetünket dúlja untalan;
Hogy jobban érthed még is czéломat,
Szegezd reám kissé figyelmedet. —
László midőn a trónra hívatott
Egy értelemmel minden rendek által:
Addig fejére tenni nem hagyá
A koronát, a mig Sólom király
Önkéntesen le nem teendi azt.
Letette az, de álszinből csupán,
Mert a gyűlölség benne megmaradt
László iránt, s az országlási vágy:
S László király örökségül kapá
Azon belháborut, mely e hazát
Rongálta bátyja jó Geiza alatt, és
Kétrészre szaggatá a nemzetet.

A mosonyi pártesküvés világra jött, —

És törbe ejté a galád Solomt:

Kí tette illő jutalmát Visegrád

Erős falának kínos börtönében

Kegyelm reménye nélkül várja most.

Igy most Sólom, László körmei közt,

A belviszályt bevégzi egy csapás. —

De im csodák támadnak ellenünk

István király, ki élve böles vala,

Meghalva szent lön s e nagy ünnepélyre

Minden kar és minden osztályú nép —

Zászlósok és papok — meg számtalan
 Külföldi úr — nagyok — hatalmasok ;
 Nagy mesze földrül összegyültek itt. —
 S három napig tartó böjt és imák után , az
 István porát záró nagy köfedélt
 Nem birta fölemelni földi kéz. —
 Míg végre egy kegyes szűz megjelent
 Negyed napon, s megfejté e csodát.
 „Isten parancsa“ — mondá Charitas —
 Mit égből olvasott csillagbetűkből :
 „Hogy e koporsó addig zárva lesz ,
 A míg Solom király fogságban ül.“
 Rögtön közölték a néppel e hírt,
 És minden ajkon most csak ez forog,
 És minden ajk csak Sólomért könyörg. —
 Jól tudva , hogy Sólom milly hitszegő,
 S mihelyt szabad, a bék többé nem áll. —
 Számunkra a cselekvések sora —
 Itt kezdődik ősz bajtársam Pető.
 Célom feligerelni a király
 Arslánszívét, — melly mint a bőszi vihar
 Vészes haragjában megráz eget,
 Meg földet, és mindent a mit talál —
 Vad lánggra gyúlasztom még mi előtt
 Alkalma volna meghallgatni e
 Szűz Charitast a trón előtt.

Pető: Hogyan?

Gyula: Im e tekeres a lázadók nevét
 Foglalja, és közöttök gyermekem,
 Kivel László királyt e két karom
 Együtt emelte, még mint kis fiut,
 Együtt tanítám birni fegyverét,
 S kít a király miként testvért szeret.
 Most nyujtom át a czinkosok nevét ;
 Dezső fiamról még mit sem gyanit :
 Hanem midőn a nagy tanács halálos
 Ítéletét elébe nyujtom — és
 Megindítom könyes keservemet,
 Elmondva , hogy miként pusztítja el
 Sólom , hazánk legszebb reményeit —
 Miként juttatja hős leventéit
 Vérpadra , sőt az apja kénytelen
 Megirni en saját gyalázatát,
 En gyermekének vérirítéletét.
 Fölrázom a szunnyadó nagy kebelt —
 Száz út legyen bár szive rejtekéhez —

Mind megjárom terhével bánatomnak,
Mig a király alatta zibbadoz.
De im közelg — a pillanat jelen.

2-ik Jelenet: László. Előbbiek.

[Gondba mélyedve jő. Pető és Gyula tisztelettel hátrább vonulnak.]

László: (magában.) Bakóhalál — gyalázat érje-e

Árpád nevét?

Gyula: Egünk derül Pető, e

Királyi homlokuk redőiben.

László (magában): Meghaljon-e, mert most kezem között van,
És egy szavam kioltja életét?

Gyula (előbbre jő): Uram király!

László: Könnyben fürdik szemed:

Mi hír?

Gyula (benyujtván a tekercset):

A lázadók jegyzéke, mint

Parancsolád — — —

László: Kihallgatá

Mindnyájokat a tanács?

Gyula: Egyig!

László: (átveszi az iratot, bele tekint)

Mit látok! ez — ez itt elől. (Gyulára ordít).

Fiad!

Gyula. (Egy lépéssel hátrább lép nyugodtan)

László: Fiad Dezső — pártos? E lap hazug!

Olvasd! (elébe tartja.)

Gyula: Aláírtam!

László: Fő áruló!

Gyula: Tudom, király!

László: (merően nézi). Nádor.

Gyula: Kérdezd magát!

László: Mint higyjem ezt? Pető hozasd fel őt. (Pető el)

Tudod, mi lesz sorsod?

Gyula: A pártütő

Fejét, s a rokonok jószágukat

Vesztik, örök rabság avagy száműzetés

Mellett: ekként szól a törvény!

László: Előbb

Hivém, hogy a nap orcáját fekély

Foghatja meg. — (fel- s alá jár, s jártában elejti a lapot. Gyula fölveszi s összehajtja.)

Mi szándékok — miért

Gyűrőd rétekbe e lapot?

Gyula: Fiam nevét

Zászlósok és papok — meg számtalan
 Külföldi úr — nagyok — hatalmasok ;
 Nagy mesze földről összegyültek itt. —
 S három napig tartó böjt és imák után , az
 István porát záró nagy köfedélt
 Nem birta fölemelni földi kéz. —
 Míg végre egy kegyes szűz megjelent
 Negyed napon, s megfejté e csodát.
 „Isten parancsa“ — mondá Charitas —
 Mit égből olvasott csillagbetűkből :
 „Hogy e koporsó addig zárva lesz ,
 A míg Solom király fogságban ül.“
 Rögtön közölték a néppel e hírt,
 És minden ajkon most csak ez foreg,
 És minden ajk csak Sólomért könyörg. —
 Jól tudva , hogy Sólom milly hitszegő,
 S mihelyt szabad, a bék többé nem áll. —
 Számunkra a cselekvések sora —
 Itt kezdődik ősz bajtársam Pető.
 Czéлом feligerelni a király
 Arslánszívét, — melly mint a bőszi vihar
 Vészes haragjában megráz eget,
 Meg földet, és mindent a mit talál —
 Vad lángra gyúlasztom még mi előtt
 Alkalma volna meghallgatni e
 Szűz Charitast a trón előtt.
 P e t ő : Hogyan ?
 G y u l a : Im e tekeres a lázadók nevét
 Foglalja, és közöttök gyermekem,
 Kivel László királyt e két karom
 Együtt emelte, még mint kis fiut,
 Együtt tanítám birni fegyverét,
 S kit a király miként testvért szeret.
 Most nyujtom át a czinkosok nevét ;
 Dezső fiamról még mit sem gyanit :
 Hanem midőn a nagy tanács halálos
 Itéletét elébe nyujtom — és
 Megindítom könyes keservemet,
 Elmondva , hogy miként pusztítja el
 Sólom , hazánk legszebb reményeit —
 Miként juttatja hős leventéit
 Vérpadra , sőt az apja kénytelen
 Megirni en saját gyalázatát,
 En gyermekének vérirítéletét.
 Fölrázom a szunnyadó nagy kebelt —
 Száz út legyen bár szive rejtekéhez —

Mind megjáróm terhével bánatomnak,
Mig a király alatta zsibbadoz.
De im közelg — a pillanat jelen.

2-ik Jelenet: László. Előbbiek.

[Gondba mélyedve jő. Pető és Gyula tisztelettel hátrább vonulnak.]

László: (magában.) Bakóhalál — gyalázat érje-e
Árpád nevét?

Gyula: Egünk derül Pető, e
Királyi homloknak redőiben.

László (magában): Meghaljon-e, mert most kezem között van,
És egy szavam kioltja életét?

Gyula (előbbre jő): Uram király!

László: Könyben fürdik szemed:
Mi hír?

Gyula (benyujtván a tekercset):
A lázadók jegyzéke, mint
Parancsolád — — —

László: Kihallgatá
Mindnyájokat a tanács?

Gyula: Egyig!

László: (átveszi az iratot, bele tekint)
Mit látok! ez — ez itt elől. (Gyulára ordít).

Fiad!

Gyula. (Egy lépéssel hátrább lép nyugodtan)

László: Fiad Dezső — pártos? E lap hazug!

Olvasd! (elébe tartja.)

Gyula: Aláírtam!

László: Fő áruló!

Gyula: Tudom, király!

László: (merően nézi). Nádor.

Gyula: Kérdezd magát!

László: Mint higyjem ezt? Pető hozasd fel őt. (Pető el)

Tudod, mi lesz sorsod?

Gyula: A párttűd

Fejét, s a rokonok jószágukat

Vesztik, örök rabság avagy száműzetés

Mellett: ekként szól a törvény!

László: Előbb

Hivém, hogy a nap orcáját fekély

Foghatja meg. — (fel- s alá jár, s jártában elejti a lapot. Gyula föl-
veszi s összehajtja.)

Mi szándékok — miért

Gyüröd rétekbe e lapot?

Gyula: Fiam nevét

Megörzöm rajt — a por eldörzsöli
S nem az utolsó volna, kit bakó
Kezébe juttatand Sólom.

László: Fejed?

Gyula: Már veszve van — szolgálatom jutalma —

(László rá néz, elfordul — szünet.)

3-ik Jelenet: Pető. Dezső (bilincsekben). Két ór. Előbbiek.

László (szünet alatt gondba merült, a lánczsörgésre fölriad — arca elsötétül Dezső látásán.)

Vigyétek e csörgő bilincseket

Elém magyart békón ne hozzatok!

(a bilincset leveszi a két ór — s elviszik. — Szünet. László szólni akar — arcán nagy fájdalom látszik, végre elfojtva, hidegen Dezsőnek int, hogy előlépjön. — Gyula elfordul.)

Tekintsd ez ősz fürt bánatát;

Váltsd meg. Mit ér e pillanat?

Dezső: Halált.

László: Vadállatot nevelt atyád. Nézd e lapot!

(Dezső elveszi Gyulától — olvassa.)

Tehát igaz? szólj!

Dezső: Nem tagadhatom. —

László: Miért tevéd?

Dezső: Gyülöltelek király.

László (megrázkodik e szóra.)

Gyülölt, gyülölt! (elfojtja haragját.)

S érette vérem hányszor áldozám,

Jövője szép reményiben, gyülölt —

Azt hallom! Életét mentém csatákban —

Keblemen lakott. Hol kulcsa

E rejtélynek? Lázadó! mi volt okod?

Dezső: Mert rettentő karod —

S mérközni csak veled nem birhaték

Egész hazában. Bőr volt ős apám

Utóda egyig első harci hős —

Én nem vagyok — miattad nem vagyok.

László: Eltűnt a józan ész már

Órült gondolat!

Gyula: Alá irod?

László: Sietsz öreg!

Az élet úgylis olly szűk, s olly rövid. —

Gyula: Órizz meg e kintől tovább uram!

Nagyobb örömmel várom a halált, mint

E léget itt szívjam még perczekig.

El jó a sor majd rám is: ird alá.

Börtönbe kell sietnem, mert kevés

Napom van még csak és a büntetés

Helyettem ártatlan kis gyermekim

Zúzná. Király esengek: ird alá. —

László: Nem birsz fiadnak mentségére egy
Hangot? —

Gyula: Nem érdemes reá király.

Nem volt erő szivében rút agyát

Bezúzni e gyalázata előtt,

Nehéz bilincsével. —

Dezső: Bevártam azt!

László: (gondolkozva.) Megvárta daczczal e gyalázatot:

Erő lakik szilárd határzatán. —

Egy elsikamlott rosz lépés miatt

Letörjem őt, ki még derék lehet?

Nyiltan kimondá, hogy gyűlölt — ez nagy

Vonás! ezért ne érje büntetés. (fenn.)

Ám szivja e léget továbbra is,

Mellyet gyalázattal fertőztetett,

S olvassa vétkét gúnyos arcokon —

E büntetés számára most elég!

Magasra szárnyalt gondtalan heve

Most el nem érvén hiu vágyait —

Talán kijózanítja e bukás.

(Dezső eléje térdel.)

Térdelj az Isten előtt, az ég előtt!

László király illy férget nem tapos. —

Gyula: De —

Törvényt igen!

László: Hogyan? ki mondja azt?

Gyula: Én — én! Oh hogy megértem e napot!

László: A szó királyé volt és emberé

A türelem, melly eddig hallgatott.

Ne bánts tovább öreg. —

Gyula: (hozzá megyen s elébe borul.)

Király! Fiam!

E reszkető kéz egykor hordozott

Miként saját vérét; ez ősz kebelnek

Naptól pirult lapján gyagyogtad az

Első szerelmi szót hazád iránt.

E reszkető kar oktató karod,

Forgatni fegyverét, és fegyvered

Rettentővé lön déltől éjszakig.

Fiam valál, és ápolásomon

Serdült fel egy szebb és nagyobb erő,

Mint a reá mosolygó nagy remény.

Dicső az út, a mellyen lépdélél,

S hős tetteiden dicsőült ősz fejem.

Még csak néhány napom van síromig,
Nyugalmasan várom végperezemet.
Engedd azon tudattal érnem azt, hogy
László király nem tévedett soha. —

László: Nem értelek! Fiad kegyelmemet
Imént nyeré. —

Gyula: Hallgasd meg hát szavam!
Lásd porban itt e hon agg nádorát,
Jobb karja voltam, mig emelhetém
Terhét: tovább nem bírom azt — de még
Javára hozhatok áldozatot —
Mert van vérem: — és ezt teszem király. —

László: Hogyan?

Gyula: (felkel.) Törvény szerint kívánom itt,
Én — az ország választott nádora —
És a magyar törvény első öre!
Hogy a tanácsnak verítéletét
Pártos fiam s a czinkosok felett
Változtatás nélkül véghez vitesd.

László: (elértve keményen megnézi.)
Te a Sólom vérét szomjuhozod!

Gyula: Igen király — én — és a hon java. —
Mióta a bitor él és lehel,
Nem volt hazámban nyugodt pillanat.
Külső hatalmakat támaszta ránk,
És gyermekünk lázítá ellenünk! — Ah!
Nem bírja azt szóval nyelv mind elő
Beszélni — mit e gyáva tett: kinek
Nincs életében olly perez, a mellyet
Vétek ne terhelt volna; és te őt
Nem tiprod el — mert eltiporhatod. (szünet.)
Három gyermekem

Van még. — Dicső pályára készítém
Őket — de mind vérpadra hurczolandja
Sólom. — Ez itt barátod volt — oda —
Letörve dísze házamnak! — Akarod
Mindnyájokat így elveszítsem, és
Segélytelen kerüljem e hazát, porig
Gyalázva én vérém által; mivel
Büntetlenül vétkezhetik Sólom?
Nem ugy király! ez itt vérem — fiam:
A honnak őt áldozatúl hozom
Bakó kezébe jut s te tartozol
Levágni a fő czimborákat is.

László: (magában.) László király viaszként hajtható
Mikor lőn egy öregnek könye által?

Hol a határ,
 Mellynél kegyelmezni vétek, s mikor
 Volt a kegyelem bűn, és mikor lesz?!
 Levágjam a beteg tagot, ha még
 Gyógyíthatom? — Megöljem a reményt egy
 Roszszúl kezd t t élet megtéríthez?
 Két izben nyerte már kegyelmemet:
 Miért adá isten a jobbulást? Sólom
 Miért tevém, háláért? Nem, hanem
 Megjobbulás reményiben, s habár
 Csalatkozám — egyszer még mért ne tenném?
 Talán trónom féltem? — Rendítse meg
 Ha birja, és legyen rá érdemes:
 S ha nem birand erővel, szenvedélye
 Szállit fejére átkot s büntető
 Vesszője keblében a gyötrelem,
 Hogy rágja fel szivét az öntudat,
 A melly ezer pallosnál súlyosabb. —

(Dezsőre néz; kis szünet után.)

Meghaljon ez, csupán mivel gyűlött?
 Valjon szeretni tartozott azért
 Mert én szerettem? ez rút szolgaság,
 A lelket így igába fogni be!
 Ámde király vagyok — egy hemzsegő
 Marok nép, és törvényinek ura;
 Meg millió tévelgyés örvilága
 Ereklýein ingadozó koromnak,
 Mít a jövő egykor büszkén nevet! —
 Legyen, ereklýeit megőrizem
 Bár tévedés e tett, hivatalom szent
 Kötelesség. (elveszi az iratot, szembe nézi Gyulát
 és Dezsőt, kik reszketve elfordulnak. Kis szünet).

G y u l a : (a király elé borúl). Megállj uram!

L á s z l ó : Mi az?

G y u l a : (reszkető hangon). Aláírod?

L á s z l ó : Gyermekkel van bajod?

G y u l a : Bocsáss meg felséges úr — hiszem

Ugy fájt szivem, és már öreg vagyok:

Legszebb fiam Dezső — —

D e z s ő : (durván) Ne sírj öreg!

Ez nem Sólom király.

G y u l a : (Erőt veszen magán, keményen Dezsőhöz).

Ne mond nevét.

L á s z l ó : (Gyulához) Nádor! fiadnak első vétke volt —

Kivánod-e, hogy a király saját

Nehéz sebét is mérlegbe vesse?

Még csak néhány napom van síromig,
Nyugalmasan várom végperczemet.
Engedd azon tudattal érnem azt, hogy
László király nem tévedett soha. —

László: Nem értelek! Fiad kegyelmemet
Imént nyeré. —

Gyula: Hallgasd meg hát szavam!
Lásd porban itt e hon agg nádorát,
Jobb karja voltam, mig emelhetém
Terhét: tovább nem bírom azt — de még
Javára hozhatok áldozatot —
Mert van vérem: — és ezt teszem király. —

László: Hogyan?

Gyula: (felkél.) Törvény szerint kívánom itt,
Én — az ország választott nádora —
És a magyar törvény első öre!
Hogy a tanácsnak véritéletét
Pártos fiam s a czinkosok felett
Változtatás nélkül véghez vitesd.

László: (elérte keményen megnézi.)
Te a Sólom vérét szomjuhozod!

Gyula: Igen király — én — és a hon java. —
Mióta a bitor él és lehel,
Nem volt hazámban nyugodt pillanat.
Külső hatalmakat támaszta ránk,
És gyermekünk lázítá ellenünk! — Ah!
Nem bírja azt szóval nyelv mind elő
Beszélni — mit e gyáva tett: kinek
Nincs életében olly perez, a mellyet
Vétek ne terhelt volna; és te őt
Nem tiprod el — mert eltiporhatod. (szünet.)
Három gyermekem
Van még. — Dicső pályára készítém
Őket — de mind vérpadra hurczolandja
Sólom. — Ez itt barátod volt — oda —
Letörve dísze házamnak! — Akarod
Mindnyájokat így elveszítsem, és
Segélytelen kerüljem e hazát, porig
Gyalázva én vérém által; mivel
Büntetlenül vétkezhetik Sólom?
Nem ugy király! ez itt vérem — fiam:
A honnak őt áldozatúl hozom
Bakó kezébe jut s te tartozol
Levágni a fő czimborákat is.

László: (magában.) László király viasként hajtható
Mikor lón egy öregnek könye által?

Hol a határ,
 Mellynél kegyelmezni vétek, s mikor
 Volt a kegyelem bűn, és mikor lesz?!
 Levágjam a beteg tagot, ha még
 Gyógyíthatom? — Megöljem a reményt egy
 Roszszúl kezdtt élet megtérítéhez?
 Két izben nyerte már kegyelmemet:
 Miért adá isten a jobbulást? Sólom
 Miért tevém, háláért? Nem, hanem
 Megjobbulás reményiben, s habár
 Csalatkozám — egyszer még mért ne tenném?
 Talán trónom féltém? — Rendítse meg
 Ha birja, és legyen rá érdemes:
 S ha nem birand erővel, szenvedélye
 Szállit fejére átkot s büntető
 Vesszője keblében a gyöttelelem,
 Hogy rágja fel szivét az öntudat,
 A mely ezer pallosnál súlyosabb. —

(Dezsőre néz; kis szünet után.)

Meghaljon ez, csupán mivel gyűlölt?
 Valjon szeretni tartozott azért
 Mert én szerettem? ez rút szolgaság,
 A lelket így igába fogni be!
 Ámde király vagyok — egy hemzsegő
 Marok nép, és törvényinek ura;
 Meg millió tévelygés örvilága
 Ereklýein ingadozó koromnak,
 Mit a jövő egykor büszkén nevet! —
 Legyen, ereklýeit megőrizem
 Bár tévedés e tett, hivatalom szent
 Kötelesség. (elveszi az iratot, szembe nézi Gyulát
 és Dezsőt, kik reszketve elfordulnak. Kis szünet).

G y u l a : (a király elé borúl). Megállj uram!

L á s z l ó : Mi az?

G y u l a : (reszkető hangon). Aláírod?

L á s z l ó : Gyermekkel van bajod?

G y u l a : Bocsáss meg felséges úr — hiszem

Ugy fájt szivem, és már öreg vagyok:

Legszebb fiam Dezső — —

D e z s ő : (durván) Ne sírj öreg!

Ez nem Sólom király.

G y u l a : (Erőt veszen magán, keményen Dezsőhöz).

Ne mond nevét.

L á s z l ó : (Gyulához) Nádor! fiadnak első vétke volt —

Kivánod-e, hogy a király saját

Nehéz sebét is mérlegbe vesse?

Gyula: (reszkető hangon.) Kivánom.
 László: És ha több fiad nem volna?
 Gyula: Még egy maradna, s az László király!
 László: (komor tekintettel aláírja. Szünet. Mindhárom arczán nagy fájdalom dúl. Gyula és Dezső elfordulnak, hogy ne lássák, midőn aláírja.)
 László: Megvan. — Fiad halott! (atnyújtja az iratot.)
 Gyula: (reszkető kézzel átveszi.) Nagy ég, fogadd hálám. —
 (feltartja az iratot.)

Kezemben! a Sólom sírverse ez!

László: (Sötét boru lepi arczát, Dezsőre néz elfordul.)

Barátom volt! (int hogy elvezessék.)

Dezső: Egy szót meghallgat-e

László király?

László: Beszélj!

Dezső: Nem vétkeket

Takarni ezédom, s nyögni bánatom,

Sem a kegyelmezést koldulni.

László: Pór!

Dezső: (e szóra eléje térdel.)

Ne vess meg o király! A multakon

Hagyd átlegelni tévedt lelkemet.

Hiszen nem olly fekélyes még szívem,

Hogy en bűnét ne ismerné; csak egy

Vigasztaló szót vinnék síromig:

Bocsánatod ne vond meg óh király,

Ez több nekem, mint údv reményem most.

Égben ha birát tettemnek magam

Választhatnék, te volnál az király, —

Bár tudva volt előttem, mit teszek. —

Kebleden éltem, mit két rózsaszál,

Onnan szakadtam el. — Vértik sebed,

Melly helyemen maradt. — Engedje ég,

Hogy egy szelid jövő gyógyítsa meg.

László: (elfordulva kezét szótlán feléje nyújtja.)

Dezső: Nem illetem, véték ne érje azt, és
 Gyalázatod. Bocsánatod elég. —

Most már síromba nyugton szállhatok. —

László: (Petőt magához intve, fenn.) Pető!

Ezen fogolyt reád bízom. — Vezesd

Börtönbe, és őriztesd őt magad. (titkon hozzá.)

Lányod Jolán elszöktetheti őt. (Gyulához.)

S te ősz nádor, feledd gyalázatod.

(el, magával inti Petőt.)

4-dik jelenet: Gyula, Dezső.

[Kis szünet után.]

Gyula: Fiam!

Dezső: Atyám! (egymásra borulnak.)

Gyula: Kevély vagyok reád!

Az ég nem hiv fel több illy gyermeket!

Fájdalmas ez öröm — letörve vagy,

De sirodon nyugtot talál a hon.

Dezső: E percz nehéz kínját átszenvedém,

Megalni könnyü, ha meghalni szép.

(átkarolják egymást.)

A kárpit legördül.

MÁSODIK FELVONÁS.

[Börtön a visegrádi várban, az ugy nevezett Salamon tornyában; egy sötét terem apró nyílásokkal a falon: egy szegletben mécs pislog.]

1-ső Jelenet: Solom. Bátor Opós.

(Mindkettő bilincsben. Solom nézőnek balra fekszik. Opós jobbra egy kövön ül, sarkantyujával a padlatot karczolja.)

Solom: Nem nyughatom lánczod miatt, csörög.

Opós: Talán tied miatt; keservesen

Szól. — (karczol.)

Solom: Mit mivelsz?

Opós: Holmi vért

Tisztítok a padlatról fel; közel

Már negyven év, hogy e helyt csorga szét,

És még ma is foltokban itt hever.

Solom: Ezen toronyban? (ijedve felül.)

Opós: Ugy — igen, ezen

Torony az Árpád vért mohón nyeli.

Patkányt fogék vala inkább, midőn

Veled szövetekezém s elindulék. —

Már most hallgasd e gyönyörű zenét. — (karczol.)

Solom: Sujt végzetem! többé már nem derül

Napom! —

Opós: Világa jó. Nem nyughatál. —

Számláld barátodat. —

Solom: Ah kárhozott

A pillanat, mellyben rabbá levék.

Opós: Derék vigasz: de hát én mit tegyek?

Bátor Opós a harcban óriás!

Lánczom keményebb mint karom, Czudar

Halál! király sirjunk.

S o l o m : Te mondod ezt ?
 Véled, hogy e nyomor kétségbe ejt ?
 Hogy megalázta vállaim, fejem ?
 Hiszed, hogy a remény már elhagyott,
 S koporsómat nézem ezen falakban ?

O p ó s : Szépen mosolyg ! Egy jó sohajtást sem érsz
 Többé. Oroszlán torkában fejed,
 Köszönheted, hogy el nem nyelte még. —

S o l o m : László nemes szivü és megbocsát.

O p ó s : Hányszor család meg ?

S o l o m : Helyzetem tevé :

Éltem pokol volt, érdemeltem-e ?
 Szerettem e fajt és hőse valék —
 Midőn csehek, bosnyákok és kunok
 Egymásra szörnyen rombolák.
 Erős karom védő bástyája volt,
 És benne a vad nép sirját lelé.
 De balszerencse üldözé fejem,
 Hitvány tanácsosim, kik ellopák
 Népem bizalmát : Vid, az átkozott !
 S vétkök miatt e sorsot szenvedem. De
 Nyiljék csak egyszer még e boltozat,
 És mint madár lehessenek olly szabad —
 Ha a szerencsét, melly most elhagyott
 Adósomat még megragadhatom,
 S Lászlót — ki elrabolta jogaim —
 Újult erővel megtámadhatom — — —

O p ó s : Hát visszaver !

S o l o m : Tán nem mérközhetem
 Hős fegyverével, én — ki éltem
 Hadak zajában töltém — és kinek
 Karját az ellen sokszor érezé ?

O p ó s : Derék vitéz vagy, hisz' az mind igaz,
 S biztos vezér — csak László derekabb
 Ne volna. — Emlékszel még Czinkotára —
 Hol Géza Lászlóval zászlót cserélt,
 Megtámadád, Gézának vélve őt —
 S hogy megszalasztott ! Én hátad megett
 Ültem fakómon, mig el nem sodort,
 Harczbárdja, mellynek végével fejem
 Találta, átmetszvéen vassüvegem,
 És összeroskadtam e suly alatt —
 Azt vélve, hogy az ég szakad reám. —
 Pedig nevem Bátor, a rettegett,
 Páratlan e széles hazában. — Ej,

László király még nem vesztet csatát
Soha! —

S o l o m: Szerencse volt — fordulni fog még.

O p ó s: Avagy Pozsony jusson eszedbe, hol
Midőn te és László czirkáltatok

Szét, áluhában, mint két közlegény —

Egymásra bukkánván a part felett,

Még kardja sem volt; ánde elvév

Sajátodat, s a vízbe kergetett,

Mert megszaladtál — s hogy utol ne érjen

Megusztad a Dunát. — Őt támadod —

Ki nem bírod két kézzel fegyverét.

S o l o m: Opós te sem maradsz többé hivem?

O p ó s: Sokszor megbánatád, hogy az valék!

S o l o m: Miként köszönjem azt?

O p ó s: Halj meg!

S o l o m: Opós!

O p ó s: Hogy még maradjon egynehány napom, mit

László királyomnak szentelhetek. —

Ha éltem oldalánál tölthetém —

Hejh tetteim a késő nemzedék

Könyvekben olvashatta volna.

Egy pár megyének volnék most ura,

Első vitéz kelettől nyugotig.

Igy — kullogok titkos nyomod után,

Bujkálva csillag és napfény elől,

Ágról szakadt kobor leventeként.

Levágтам a hutorony Holubát,

Pattagonit; az óriás Jenőt,

Borzot, Petőt és egy sereg csehet.

Mi haszna, már aggott öreg vagyok,

S koldulnak érted árva gyermekim. —

Ugy kell nekem — miért fogadtam azt fel,

Hogy sírodig bajodban hűn követlek;

Jól tudva azt, hogy én magyar vagyok —

És a magyar nem szeg meg fogadást —

Kivéve egyet és ez egy te vagy,

Hol volt eszed, midőn mindennemű

Szemét csoporttal, — mert még csak nem is nép —

Szövetkezel? — Oh harcos ősz fejem,

Még áruló lesz egykor ősz neved!

S o l o m: Barátom, s egyetlen egy vitézem,

Bocsánat! —

O p ó s: Az jöjjön Istentől reád!

Apád nehéz rabságból váltta meg

Engem, s apámat: még gyermek valék

És ezt neki le nem fizethetém :
Hozzád csatolt hálám — isten neki! —
Bár nem szeretlek — ám veled halok.

S o l o m : Százszor adom én vissza ezt Opós —
Ha jó napom még egyszer földerül.

O p ó s : E nap feljöttét meg ne lássa ég !
Bolond tünődik elmúlt napjain ! (vas fövegét leteszi)
Elég zajos volt élttem — e falak közt
Kinyughatom ón-fáradalmait. —

(lefekszik, fejét fövegére hajtva s elalszik.)

S o l o m : (rátekin)

Hú, mint eb, olykor mar, de nem hagy el! —
Tűröm szavát tán még használhatom.
Nélküle százszor veszttem volna már;
A harcmezőn paizsom volt, most velem
Hal. Jobb kenyérre s sorsra érdemes. —
Hát én — fogoly — kihalt minden remény
Egy jobb jövő virultához? Sötét életem
Arca! s egy szelid vonás nincs
Komor redői közt! — Csak szenvedék —
Nem éltem. — Ingerült sorsom, mikor
Békülsz ki már velem?
Mi az — mivel e gyötrő szenvedélyt,
Legyőzhetem telhetlen szomjadat?
Minő azon varázs szent áldozat, melly
Engesztelend, hogy rejtse el átkodat?! (kitör.)
Hah! Mért nem pókol kezem; s e körömben
Miért nem öszpontosul az enyészet'
Minden emésztő lángja és tüze?!
Mért nem dohos, dögvész lehelletem,
Hogy mihez ér, szent bár vagy isteni,
Veszszén a kárhozat rothasztó mélyiben?!
Hogy ölténem fel sorsomnak dühét,
Fenéktelen kínszomját gyomrának
Varázs erőt élők s holtak fölött, —
Hogy ásnék sírt, oly tágasat s nagyot,
Hol minden elférjen, mi boldogit.
Rávetném e földnek nehéz terhét,
Göröngyein hogy kolduljon az üdv,
És a jövőnek veszszén el csirája.
Romlásokon épült boszú volna ez
Az ég igazságán — melly üldözött. (elmélyed.)

(Folytatjuk.)

MAGYAR NÉPVILÁG.

ÉLETKÉPEK AZ ELMULT JÓ IDŐKBŐL.

IRTA

JÓKAI MÓR.

Kedves atyafiak.

Berkessy Gábor urambátyám egy hatvan év körül járó fiatal ember volt, kinek haja és bajusza galambfehér volt már, de lelke olly ifjan maradt, mintha most is harmincz éves volna. Multságokban ő volt a társaság lelke, mindig tréfás, a nélkül, hogy valaha sértene, anekdotái híresek voltak a környékben, s ha ebéd vége felé egyet kettőt előhozott, megrázkodtatta az egész társaságot, hogy az emberek a székekről forogtak le a kaczagás miatt, a mi megbecsülhetlen dolog hosszas lakmározás után, s ha azután ő is hozzá kezdett a nevetéshez, azt a város végén is meghallották, mert azt a menydörgő kaczagást csak akkor lehetne valamihez hasonlítani, ha az orosz-lánoknak is szokásuk volna a nevetés; úgy, hogy mikor Makón vagy Szegeden színészek voltak s ő be talált vetődni valami nevetető darabba, nem egyszer megtörtént, hogy félbe kellett miatta szakítani az előadást. Eleinte csak lassanként buffogott: ha! — haha! — haha! csak tartogatta a kendőjét a szájára, iparkodott komoly képet csinálni, úgy tett, mintha köhögne, míg végre, mintha egy bomba pattanna szét benne, kitört irtóztató hangon: hahhahahaha!!! a könyvek végig patakozottak orcáján, ütötte az öklével az előtte álló padot, rugdalta a földet, magával ragadta a nézőket, a nézők a játszókat, úgy hogy mikor valamelyik színész már meghallotta az első „ha!” felkiáltást, ugyancsak sietett elmondani, a mi szájában volt, mert aztán szó sem volt róla, hogy szóhoz juthasson.

Hogy én illyen sokat beszélek Berkessy Gábor urambátyám nevetési virtuozitásáról, ez azért van, mert szerintem ahhoz, hogy valaki jól tudjon nevetni, nem csak jó tüdő, hanem jó szív is kell, s erről is ismeretes volt a derék úr az egész környékben. Egész arczata a leghivebb tolmácsa volt lelkének: az a jó gömbölyű kép, azok a mosolygó szemek, ezüst szempilláikkal, az a mindenfelé mozgatható bozontos fehér szemöldök, az ép fogú piros száj, s a fehér bajusz a piros orcán, mintha hó esett volna rózsalevelekre, és a félreismeretlen szívjóság kinyomata minden vonásaiban olly bizalomgerjesztő tekintetet adtak neki, hogy közelében lehetetlen volt jól nem érezni az embernek magát, s ha vele szemközt ült, még a karácsonyi légátus is vérszemet kapott.

Harmincz éves volt a jó úr, midőn megházasodott, jó szelid felesége volt, kivel tizenhét évig élt példás békességben, a nélkül, hogy gyermekük született volna. Ekkor végre; midőn nem is vártak többé reá, köszöntött be az elkésett áldás, egy kis leányka képében.

A boldog pár még egyszer olly boldoggá lett; a kis Linácska lett öröme, szemefénye, reménysége, dicsősége, mind kettőnek. Azt szeretettel, gyöngédséggel, hize-

géssel halmozák, mindenben kedvét keresék, kényeztetették, csicsomázták, a gondolatját is siettek eltalálni, és — különös játéka a természetnek, — az egyetlen gyermek, nem hogy elromlott volna annyi gyöngéd kényeztetés által, sőt mindaz csak szelidebbé, kedvesebbé tette őt, anyja szemeinek egy intésével igazgathatta őt, s nagyobb örömet nem ismert, mint szülőinek kedvökben járhatni, a reá pazarlott gyöngédség, szeretet háladatos földre talált lelkében, ép oly gazdagon fizetve mind azt vissza, ellenkezőleg a legtöbb elkényeztetett természettel, melly olyan szokott lenni, mint az eczet, mentül több czukrot raknak bele, annál erősebb eczet lesz belőle.

Alig tíz éves korában elveszté anyját a leánya, a mi ifju lányra nézve a legnagyobb csapás, az atyai gond soha sem pótolja az anya figyelmét, sokat nem vesz észre, sokat elmellőz az apa, mi az anya figyelő lelkét nem kerülte volna ki. Ámde Linán e csapás sem változtatott, csupán komolyabb lett azóta. A házi asszony gondjai lassankint az ő vállára nehezültek s ifju nőknek legbiztosabb öre a házi gond. Ez munkás életet ad, komolyságra vezet, megtanítja önmagát becsülni, kiirtja a szenvedést, álérzelmeket és az életbe vezet.

A kis lánykából serdült hajadon lett, jóságáról, szelidségéről messze földön beszéltek, atyjának meglehetősen karban álló vagyona volt, ezt is jól lehet tudni; mindezt igazolni látszik azon körülmény, miszerint eddigelé tudunkra egyszerre három kérő indult háztüznézésre Berkessy Gábor urambátyámhoz.

Elvégre azonban ki kell mondanom, miszerint e jó, kedves, szelid leánya külsejére nem volt az, a mit költői nyelven szépnek szokás nevezni.

Valóban nagy gorombaság, a mit ezek a költő urak elkövetnek a világgal; már szerintök annak, a ki nem tökéletes szépség, joga sincsen igényt tartani a boldogsághoz, mind azok a nők, kiknek arcát rózsákhoz és liliomokhoz nem lehet hasonlítani, nem is egyébért születtek, mint hogy megcsalassanak, ráadásul adassanak pénzeikért, pénz nélkül pedig épen elő sem fordulnak regényben.

Pedig az élet azt meghazudtolja: a családi boldogságot oly házaknál is virulni látjuk, hol a nőt nem festették le almanachok számára s a szerelem, a gyöngéd költői lélek felkeresi a szerény, igénytelen alakokat, kedvességet, gyönyört, vonzó értelmet árasztva el azon vonásokon, miket a természet nem alkotott festői mintának, miket ha le kellene írni, alig tudnók elmondani, mi rajtok oly kedves? ha mozdulatlanul lerajzolva előttünk állnának, hideg közömbösséggel fordulnánk el tőlük, de a mint beszédessé lesznek, a mint egy mosoly, egy ábránd, egy szelid részvevő indulat végig vonul rajtok, édes vonzalom lép meg bennünket, az arcz, mellyet a természet halványon hagyott, az ajkak, a szemek valami új ismerős bájyt nyernek, a lélek bebizonyítja hatalmát az alak felett, leküzdve annak hiányait s széppé varázsolva, a mi nem az: — hanem persze ahhoz is lélek kell, hogy azt valaki meglássa.

Linka is azon női alakok közé tartozott, kiket a természet nem tett ragyogókká. Szerencsére azon öntudatra nem enged a természet senkit jönni, hogy magáról elhiggye, miszerint nem szép. Az nagy szerencsétlenség lenne, s képes volna igen rosszá tenni az embert. Aligha volna az jólelkű ember, ki a tükörbe nézve, valamit fel ne tudna fedezni magán, mi arcát kedvezővé teszi és a mit valóban más is észrevehet rajta hosszab figyelem után. Ezek az eszmék ugyan nagyon ártanak a classicus fogalmaknak, s a szépnőn vissza fog borzadni annak hallatára, hogy a nem szép is lehet költészettárgya, de ki tehet róla, hogy annyira elszaporodott az ember a földön, hogy egészen benőtte tarka népeivel az olympi egyformaságot, s a néger és a lappón

szépnek találja a maga párját s még olyan vakmerő is akad, a ki azt állítja, hogy a szellem is lehet szép.

Mind e beszédeket pedig nem szabad unnod, nyájas olvasóm, mert azt jól tudod, hogy ide háztűznézni jöttünk, tehát türelmesen meg kell hallgatnod és látnod mindent, hogy hijába ne fáradtál légyen ide.

Épen hajnalodik, a harangszó ébredőt cseng a faluban. A felkelő nap legelső sugarai a ház ablakára sütnek s a zöld ablakredőnyök egyenkint felnyílnak, csupán kettő marad zárva, ott még az öreg úr alszik. A hajnali friss lég keresztül járja a szobákat, mik már akkorra ki vannak tisztogatva; a megbecsült ősi bútorok letörölgetve, az ablakkal szemben az üveges pohárszék nagy fénymázos cifra szárnyakkal, miknek oszlopait aranyozott angyalok tartják, benne csészék és metszett poharak, mik között még az is látható, mellyből Gábor bátyánk nagyanyja menyasszonykorától kezdve 82 éves koráig ivott. Gyönyörű rendtartás, a hol egy pohár 82 esztendeig eltart, még a füle sincs letörve. Oldalvást egy magas kihúzó szekrény látható, harminczkét fiókkal cseresznyefából, mellyet remekbe csinált egy szytya asztalos, minden fiókon bronz orosz-lányfejek; mellyek karikákat tartanak fogaik között. Két oldalt áll két superlátos ágy, mellynek függőnyeire igen szépen van kinyomtatva egy szarvas vadászat, a magasra fölvetett párnák között sem hál senki, de azért minden napfényes délután kiterítik azokat a folyosóra, s úgy vetik fel újra; a két ablak között áll egy ősi tükör, mellynek rámája is czifrára köszörült tükörből van, alatta egy lekapcsolható fekete bőrpamlag, melly föl a falon immortelle virágból füzött koszorú van akasztva, melly legalább is lehet félszázados. Az egyik szögletben áll egy nagy falóra, földig érő házban, mellynek keityegése bár ritkán altat el, verése ritkán ébreszt fel valakit, még sem mulik el nap, hogy pontosan fel ne volna húzva, a másik szögletben végre áll a magas kecskerokka, mellyen ősidőkben a nagymama szokott fenni, s mellyet kegyeletből azóta senki sem mekegtet.

Ez az egyik szoba.

Meg kell még azt is tudnod kegyes háztűznéző, miszerint a pohárszék aljában negyvennyolcz személyre való ezüst hever, a mely nem jár elő, s a szekrény fiókjai színültig vannak hófehér abroszokkal és sávoljos kendőkkel, ellehetne velök látni egy restauráziót.

Most jérünk a másik szobába.

Ez már a legujabb divat szerint van bútorozva. Gábor úr egy nevenapján azzal lepte meg leányát, hogy tudta nélkül egy egész szobát divatos butorral szereltetett fel; kényelmes karszék, ruganyos pamlagok, mellyek később egy zongorával is szaporodtak, a háttérben egy üveges chifon, melly tele van név és egyéb ünnepekre kapott kedves csecsebecsékkal; a himzett szőnyegek mind a házi kisasszony saját művei, ki a mellett; hogy a háztartást példás renddel viszi, azon finomabb női munkákra is talál időt, úgy osztva fel óráit, hogy egyik dolog a másikat ne mulasztja.

A kis himző asztalkáról nem hiányzanak az irodalom újabb termékei is, s szépen szám számra rakva, ott látható az Athenaeum is, és a Regélő, az ő Honművészével együtt, ekkoriban a magyar szépirodalom időszakai képviselői.

E tereméből nyílik Lina hálószobája, oltártiszta kis menedék, szellős ablakkal, melly a kertre nyílik, a nagy mályvarózsák betekintgetnek rajta; a falon réz kalitkában kanári madárka berzenkedik, tollát borzolgatva, s ha úrnője szavát hallja, olyan

géssel halmozák, mindenben kedvét keresék, kényeztetették, csicsomázták, a gondolatját is siettek eltalálni, és — különös játéka a természetnek, — az egyetlen gyermek, nem hogy elromlott volna annyi gyöngéd kényeztetés által, sőt mindaz csak szelidebbé, kedvesebbé tette őt, anyja szemének egy intésével igazgathatta őt, s nagyobb örömet nem ismert, mint szülőinek kedvökben járhatni, a reá pazarlott gyöngédség, szeretet háladatos földre talált lelkében, ép oly gazdagon fizetve mind azt vissza, ellenkezőleg a legtöbb elkényeztetett természettel, melly olyan szokott lenni, mint az eczet, mentül több czukrot raknak bele, annál erősebb eczet lesz belőle.

Alig tíz éves korában elveszté anyját a leánya, a mi ifju lánra nézve a legnagyobb csapás, az atyai gond soha sem pótolja az anya figyelmét, sokat nem vesz észre, sokat elmellőz az apa, mi az anya figyelő lelkét nem kerülte volna ki. Ámde Linán e csapás sem változtatott, csupán komolyabb lett azóta. A házi asszony gondjai lassankint az ő vállára nehezültek s ifju nőknek legbiztosabb öre a házi gond. Ez munkás életet ad, komolyságra vezet, megtanítja önmagát becsülni, kiirtja a szenvedésgést, álérzelmeket és az életbe vezet.

A kis lánkából serdült hajadon lett, jóságáról, szelidségéről messze földön beszéltek, atyjának meglehetősen karban álló vagyona volt, ezt is jól lehet tudni; mindezt igazolni látszik azon körülmény, miszerint eddigelé tudunkra egyszerre három kérés indult háztüznézésre Berkessy Gábor urambátyámhoz.

Elvégre azonban ki kell mondanom, miszerint e jó, kedves, szelid leánya külsőjére nem volt az, a mit költői nyelven szépnek szokás nevezni.

Valóban nagy gorombaság, a mit ezek a költő urak elkövetnek a világgal; már szerintök annak, a ki nem tökéletes szépség, joga sincsen igényt tartani a boldogsághoz, mind azok a nők, kiknek arcát rózsákhoz és liliomokhoz nem lehet hasonlítani, nem is egyébrt születtek, mint hogy megcsalassanak, ráadásul adassanak pénzeikért, pénz nélkül pedig éppen elő sem fordulnak regényben.

Pedig az élet azt meghazudtolja: a családi boldogságot oly házaknál is virulni látjuk, hol a nőt nem festették le almanachok számára s a szerelem, a gyöngéd költői lélek felkeresi a szerény, igénytelen alakokat, kedvességet, gyönyört, vonzó értelmet árasztva el azon vonásokon, miket a természet nem alkotott festői mintának, miket ha le kellene írni, alig tudnók elmondani, mi rajtok oly kedves? ha mozdulatlanul lerajzolva előttünk állnának, hideg közömbösséggel fordulnánk el tőlük, de a mint beszédessé lesznek, a mint egy mosoly, egy ábránd, egy szelid részvevő indulat végig vonul rajtok, édes vonzalom lep meg bennünket, az arc, mellyet a természet halványon hagyott, az ajkak, a szemek valami új ismerős bájít nyernek, a lélek bizonyítja hatalmát az alak felett, leküzdve annak hiányait s széppé varázsolva, a mi nem az: — hanem persze ahoz is lélek kell, hogy azt valaki meglássa.

Linka is azon női alakok közé tartozott, kiket a természet nem tett ragyogókká. Szerencsére azon öntudatra nem enged a természet senkit jönni, hogy magáról elhiggye, miszerint nem szép. Az nagy szerencsétlenség lenne, s képes volna igen rosszá tenni az embert. Aligha volna az jólelkű ember, ki a tükörbe nézve, valamit fel ne tudna fedezni magán, mi arcát kedvezővé teszi és a mit valóban más is észrevehet rajta hosszabb figyelem után. Ezek az eszmék ugyan nagyon ártanak a classicus fogalmaknak, s a százépműtan vissza fog borzadni annak hallatára, hogy a nem szép is lehet költészettárgya, de ki tehet róla, hogy annyira elszaporodott az ember a földön, hogy egészen benőtte tarka népeivel az olympi egyformaságot, s a néger és a lappón

szépnek találja a maga párját s még olyan vakmerő is akad, a ki azt állítja, hogy a szellem is lehet szép.

Mind e beszédeket pedig nem szabad unnod, nyájas olvasóm, mert azt jól tudod, hogy ide háztűznézni jöttünk, tehát türelmesen meg kell hallgatnod és látnod mindent, hogy hijába ne fáradtál légyen ide.

Épen hajnalodik, a harangszó ébredőt cseng a faluban. A felkelő nap legelső sugarai a ház ablakára sütnek s a zöld ablakredőnyök egyenkint felnyílnak, csupán kettő marad zárva, ott még az öreg úr alszik. A hajnali friss lég keresztül járja a szobákat, mik már akkorra ki vannak tisztogatva; a megbecsült ősi bútorok letörölgetve, az ablakkal szemben az üveges pohárszék nagy fénymázos czifra szárnyakkal, miknek oszlopait aranyozott angyalok tartják, benne csészék és metszett poharak, mik között még az is látható, mellyből Gábor bátyánk nagyanyja menyasszonykorától kezdve 82 éves koráig ivott. Gyönyörű rendtartás, a hol egy pohár 82 esztendeig eltart, még a füle sincs letörve. Oldalvást egy magas kihúzó szekrény látható, harminczkét fiókkal cseresznyefából, mellyet remekbe csinált egy sztya asztalos, minden fiókon bronz oroslányfejek; mellyek karikákat tartanak fogaik között. Két oldalt áll két superlátos ágy, mellynek függőnyeire igen szépen van kinyomtatva egy szarvas vadászat, a magasra fölvetett párnák között sem hál senki, de azért minden napfényes délután kiterítik azokat a folyosóra, s úgy vetik fel újra; a két ablak között áll egy ősi tükör, mellynek rámája is czifrára köszörült tükörből van, alatta egy lekapcsolható fekete bőrpamlag, melly fölé a falon immortelle virágból füzött koszorú van akasztva, melly legalább is lehet félszázados. Az egyik szögletben áll egy nagy falióra, földig érő házban, mellynek kettyegése bár ritkán altat el, verése ritkán ébreszt fel valakit, még sem mulik el nap, hogy pontosan fel ne volna húzva, a másik szögletben végre áll a magas kecskerokka, mellyen ősidőkben a nagymama szokott fenni, s mellyet kegyeletből azóta senki sem mekegtet.

Ez az egyik szoba.

Meg kell még azt is tudnod kegyes háztűznéző, miszerint a pohárszék aljában negyvennyolcz személyre való ezüst hever, a mely nem jár elő, s a szekrény fiókjai színültig vannak hófehér abroszokkal és sávolyos kendőkkel, ellehetne velök látni egy restauráziót.

Most jérünk a másik szobába.

Ez már a legujabb divat szerint van bútorozva. Gábor úr egy nevenapján azzal lepte meg leányát, hogy tudta nélkül egy egész szobát divatos butorral szereltetett fel; kényelmes karszékek, ruganyos pamlagok, mellyek később egy zongorával is szaporodtak, a háttérben egy üveges chiffon, melly tele van név és egyéb ünnepekre kapott kedves csecsebecsékkel; a himzett szőnyegek mind a házi kisasszony saját művei, ki a mellett; hogy a háztartást példás renddel viszi, azon finomabb női munkákra is talál időt, úgy osztva fel óráit, hogy egyik dolog a másikat ne mulasztja.

A kis himző asztalkáról nem hiányzanak az irodalom újabb termékei is, s szépen szám számra rakva, ott látható az Athenaeum is, és a Regélő, az ő Honművészeivel együtt, ekkoriban a magyar szépirodalom időszaki képviselői.

E teremből nyílik Lina hálószobája, oltártiszta kis menedék, szellős ablakkal, melly a kertre nyílik, a nagy mályvarózsák betekintgetnek rajta; a falon réz kalitkában kanári madárka berzenkedik, tollát borzolgatva, s ha úrnője szavát hallja, olyan

éneket kezd, hogy majd megszakad picziny szive bele. Meglepő csín és rend minde-
nütt, egy félre csuszott redő nincs a függönyökön, egy elhajtott tárgy nem hever
sehol, sem egy gondtalanul levetett öltöndarabot nem látni, — szék, asztal nem áll
útban, a varróriasztalból nem csüggnék czérnák, galandok, a zsurolt padlat olly fehér,
mint a lisztláng, olajfolt, sáros láb nyoma keresve sem található rajta, csupán a kis
kanári szemtelenkedik néha, elszórva a kendermagot, melyet úrnője azután, vala-
hányszor bejön szobájába, szemenként szedeget fel utána.

A terem túlsó ajtaja egy előszobába vezet, innen nyílik az öregúr hálószobája,
ne zörögjünk, mert még alszik. Az épület tulsó szárnyán vannak a vendégszobák,
konyha, éléstár és eselédzsoba, körül négyszegű oszlopokon nyugvó fedett folyosó
vonul, ellátva padokkal, itt szokott pipázni az ismerősök, szomszédok, komák és atya-
fiak egyessége, jó árnyékban, ha a nap süt, jó szárazon, ha az eső esik.

Még csak most kezd a nap a fákon keresztül sütni, az udvaron nagy a sürgés,
forgás, az aratónépek készülnek indulni a tarlóra, vidám barna leánykák tréfálóznak
nyalka legényekkel, az öreg béres kifent bajuszával, kihajtja czimeres szarvu ökreit
a kútra itatni, s míg ő a kankalikus kútgémet nyikorgatja, a kisbéres a szekéroidalon
ollyan hegyesen fütyörész, mintha az övé volna ez a világ kétszer. A pitvar alatt a
hajdú nagy tusakodásban látszik egy pár ezüst sarkantyus csizmával, melyet ollyan
fényesre törekszik kefélni, hogy akár megborotválkozzék belőle, a ki felhuzza, a nyi-
togatott konyhaajtón keresztül csapódik a jó friss rántásszag. Végre kilép a folyosóra
a házi kisasszony. Arca, mert a tüznél volt, szokottnál pirosabb, s fehér kendőcské-
vel van bekötve, melly árnyékot tart fölötte. Kijön és kenyeret, pálinkát oszt az ara-
tóknak, ezt sem azért teszi, mintha gazdálkodnék, sőt ellenkezőleg, hogy mindenkinek
elege legyen. Lám az ifju leányzók számára, kik még az égettbor áldásait nem ismer-
rik, külön rántottlevest főzött, hogy éhen ne menjenek a dologra, s addig meg nem
nyugszik, míg meg nem győződött felőle, hogy adományaiából mindenki részesült. Az
aratók útra indulnak jó kedvvel, az ökrök kolompja, az öreg béres ostorkongatása s a
kis béres füttye elhangzik; az apró marhácskák serege előjön, felugrál a nagy ma-
lomkő asztalra a diófa alatt, hol a munkások reggeliztek, felszemelni az elhullott
morzsát, s török magokat, midőn a kis gazdasszony szakajtó kosárral kezében ujjal
megjelen, s mindeniket a maga szokott nemzeti dialectusán hívja magához.

Most ismét a konyhai gondok jönnek a sorba, a kávépörkölés ismét a házi kis-
asszony dolga, mert ha másra bizza, vagy egyenetlenül pörkölődik, vagy megég, a
mi kellemetlen izt ad; takaréknak tűzhelynek még ez időben hire sincs, mindent lángnál
és parázon kell főzni, s nagy gondot ad a szakácsnénak a felügyelés, hogy lába-
saiba ne csapjon a láng, be ne hordja a pernye, s sokkal több bajjal jár a konyhát
olly tisztán tartani, miként ez.

A hajdú ezalatt asztalt terít az előszobában, a kanál és fındzsazörgésre felébred
az öreg úr, s megtudja, hogy kávéútott az óra, s nem sokára kinyitja ajtaját és tel-
jes ornatusban kilép, lábán a sarkantyús csizma, mentéje panyókán vetve nyakába,
sűrű rövidre nyírt ősz haja fődetlen, a pipa megtömve szájában. A hajdú szerencsés
jó reggelt kíván, három ásítózó agár előnyújtózkodik az asztal alól s barátságos indu-
lással ugrál az öreg úr nyaka közé, ki csendes lélekkel kimegy a konyhába pipáját
meggyújtani, jól tudva, hogy leányát ott fogja találni. Linkának épen mind a két keze
tele van lábassal, serpenyővel, miket nem tehet le, ennél fogva, a mint meglátja ap-

ját, a legkedvesebben csengő hangon szól: „jó reggelt kedves édes apám, ugyan kérem szépen kedves édes apám, tartsa ide a kezét.”

— Minek? kérde az öreg úr, de csak oda tartotta a leány elé.

Hát csak azért, hogy odahajolhasson és megcsókolhassa, mert kezei nem voltak szabadok.

Az öreg úr megezirógatá leánykája arcát, s azzal kikeresve egy darab menyecske-szemű paraszt a tűzből, azt elébb két újjával felkapta, azután a tenyerében meg-rázogatta, úgy ereszté a debrői tetejébe, hüvelyk újjának körmeivel bele nyomog-
gatva.

A reggelizésnél Linka szedi a cukrot az öreg úr findzsájába, ki nagyon édesen iszsa a kávé, ő tudja már milyen erősen, milyen feketén kell azt csinálni? úgy hogy Gábor urat már annyira elkényezteté, miszerint az idegen asztalnál meg nem tudja inni a kávé.

Most csak még egy helyzetben kell bemutatnunk a kis gazdasszonyt, láttuk szobáit, konyháját, most csak azt kell még látnunk, mikor pöröl. Mert a jó gazdasszony-nak okvetlenül pörölni is kell, nagy háztartás sok bajjal jár, s a hibát elnézni legnagyobb hiba. Hanem épen az a mesterség, pörölni tudni kellemmel, méltósággal, hogy az embert se meg ne utálják, se ki ne nevéssék érte. Hogy Linuska így tudjon már pörölni, azt ne kívánjuk tőle; ő rendesen jó kedvet szokott aratni, mikor valakit megszid. Épen kávéját hörpölgeti, egy akkora findzsából, mint egy jókora dióhéj; a mint egyszerre nagy kutyaordítás hallik a konyhából, mintha valaki bántaná az agarat.

Hah! egyszerre leteszi csészéjét, s rohan ki az előszobába.

— Ki bántja azt az állatot! kérdi galambharagtól reszkető hangon.

A cselédek mind kacagnak, a hajdu befogja a száját, s úgy iparkodik meg-
felelni.

— A fecske felugrott a tűzhelyre.

— Hát azért mindjárt ütni kell, kizozni a szegény állatot? Annak az épen úgy fáj, mint magának; jól esnék magának, ha mindjárt megütnék, mihelyt a tűzhelyhez közeledik?

— De hiszen nem bántotta senki, hanem beledugta a fejét a tejes köcsögbe, s most nem tudja kihúzni, azért ordit.

— Igen, mert maguk a rendetlenek, — gyere ide fecske kutyám; — mert nem kellene a köcsögöt a tűzhelyen hagyni, — gyere innen szegény kis kutyám. — Bántottak ezek a rossz emberek. (Kénytelen volt eltörni a fazékat, hogy a kutya fejét ki-
szabadítsa).

— Hiszen tudni való, hogy a köcsög a hibás, nem a kutya. Kötekedék a hajdú.

— Igen, csak nem hagyhatom megfulladni egy köcsög miatt.

Azzal visszatért atyjához, ragyogó arcczal jelentve.

— Ugyancsak jól összeszidtam őket!

Épen a reggeli végeztével érkezik a városba küldött hetes, hozza a hóna alatt a postáról kapott mindenféle újságokat. Az öreg úr megtartja magának a Jelenkort, Linkának jut a Regélő.

Mig az öreg úr nagy figyelemmel követé Esparterót és Zummalacarreguyt, az alatt Lina egy futó pillantással át akará tekinteni a Regélő szende hasábjait, mert arra csak este ért rá, hogy egészen figyelmesen átolvassa, s ime a mint a legelső lapra nyit, egy sonett tűnik szemébe ezen felirással: „B**ssy Linához.” Hirtelen összecsapta a

gés
is
ner
ke
ne
há
leg
me

lapot, mintha valami lélekidéző könyvbe tekintett volna, s azt olly zajjal tevé, hogy az öreg úr, ki épen akkor egy kezdendő tengeri ütközet ügyüi előtt állt, felriadt rá:

— Mi lelt?

— Semmi sem, szólt a leány, majd elhalaványulva, majd elpirulva, csak a lap akart kiesni a kezemből.

Nem hazudott, mert csakugyan ki akart esni a kezéből.

Gábor megcsóválta a fejét, s sietett tovább olvasni, nehogy hire nélkül össze-lőjjenek az alatt egynéhány flottát.

Lina pedig összehajtá négy öt rétbe a lapot, s kis köténye zsebébe dugva, nesz-telenül kisompolyodott a szobából, fogta kis öntöző kannáját, kiment vele a kertbe s elkezdé virágait öntözgetni. Szentül föltette magában, hogy azt a lapot nemcsak hogy maga nem fogja olvasni, sőt ugy eldugja, hogy senki soha rá ne akadjon. Ez erős szándékkal megöntözgeté szegfüit, ibolyáit, szüntelen azt fürkészve, hogy hová dughatná el a lapot alkalmas helyre? mert hogy elégesse, ahoz ismét nagyon kegyet-len szív kellett volna; míg végre az üvegház előtt eszébe jutott, hogy vannak abban nagy cactuscserépek, mellyeket soha sem szokás helyökből kimozdítani, azoknak egyike alá majd elrejtí, s e szándékkal belépett az üvegházba.

Ott széttéekintve, látta, hogy egyedül van. Az egyedüllét kedves keresztanyja minden gyöngeségnek; a mint kivevé zsebéből a lapot, nem állhatá meg, hogy még egyszer bele ne tekintsen, hisz itt nem látja senki, ha el fog is pirulni, s mintha valami nagy szégyenleni való dolgot követne el, remegő kézzel kibontá a lapot, s olvasá szívdobogva a hozzá irt költeményt.

Azon faja volt ez a verseleteknek, mik húsz év előtt alkoták az ifjú irodalmat, (mert nálunk mindig volt ifju irodalom, melly soha sem érte meg az öreg kort) szorogtatott lelkesedés, egetmászó poezis, étvágytalan kivánságok, szárnyas betűk, hangzó szavak; mik akkor olly kedvesek voltak, s mikben volt legalább annyi jó, hogyha nem volt is bennök érzés, legalább nem is csábitottak érzeni.

Lina pirulva futá végig a sonett sorait. Megtudá belőlök, hogy ő az Isten leg-szebb angyala, s hogy van egy rózsavirány, mellynek bájjengedelmein elandalogva merengeni, és holló fürteinek éjsátorában lelni boldog halotti szemfödélt, — nemkülönben feltámadni sötét szemeinek fekete napsugárai által egy gyönyörkoránydus új üdverületre nagy hajlandósága volna az alolirotnak, állván ott S—s Kálmán, Sz—ról.

Lina ismeré már ez ifjút; többször találkozáék vele Sz*en megyegyülések alatt.

Átolvasva a sonettet, még sem találá azt ollyan borzasztónak; kivéve természetesen annak költői oldalát.

E perczen hirtelen nevét hallá kiáltani a kert ajtóból:

„Lina kisasszony!”

Ijedten rejté el a lapot ismét köténye zsebébe, s halvány arczczal, mint kit valami rossz tetten kaptak, lépett ki az üvegházból.

— Vendégek érkeztek, siessen! kiáltozott eléje az érte küldött szolgáló.

Már akkorra bementek a szobába, csak az ősi bárka állt az udvar közepén, a három szomorú paripával, mellyekről Marci akkor szedte le a hámot.

E szerint tudjuk, hogy kik jöttek?

Lina sietett a szobába, levette fejről a kendőt, mellyet a napsütés ellen kötött, lesimitotta a haját kezével, s hallva, hogy egy szobában nagy örvendetes hangon egyszerre négy ember beszél, oda benyitott.

Csak ugyan ők voltak.

A kedélyes falusi úr, a regnáló asszonyság, a hórihorgas siheder, és a szeretetreméltó kis fiú.

A szomszéd faluban állomást tartottak az éjjel s csak korán reggel indultak el, a mi azon sokoldalú czélből történt, hogy a lovak kipihenhessék magukat s nyargalvást hajtsanak be az udvarra, és hogy mindenki gálába tehesse magát, a mi meg is látszott. A derék asszonyság fel volt ékesítve nagy sárgazöld szivárványos főkötővel, mellynek bodra úgy fogta körül a fejét, mint a hogy a napot festik a kalendáriumban, volt rajta egy világos zöld selyem viganó, mellynek a nyolczszázhuszonkettediki divat szerint olly rövidnek kellett lenni, hogy az alsó szoknya tenyéryni himzete alóla kilátsék, öve is volt nagy bronzcsattal, csaknem a hona alatt átkötve s ezüstsínü piros virágos selyemkendő volt felülvetve diszesen.

Menyhért úr meg volt borotválkozva, s a haja felborzolva nyalkán, inggallérja szeretett volna felállni, de nem lévén kikeményítve, csak a jó szándéknál maradt; mellénye fehér pikét volt, már egy kissé halaványsárga is, félfelére kifityegett a bodros tászli, oldalzsebében egy irtóztató nagy óra árulta el magát részint terjedelme, részint olly hangos ketyegése által, hogy szinte belebeszélni látszott a discursusba, az egy szép fekete sinórra volt kötve, mellyet nyakbavetve kellett viselni, mint valami kardkötőt. A zöld dolmány helyett feszes tobákszín kaput volt rajta, hosszú és keskeny szárnyakkal, mik csaknem földig értek, s a magyar nadrágot pantalon váltá fel, sárga ánginéből, felyül nagyon bő, alul nagyon szűk. Kiegészíté mind azt egy magas hengerkalap, melly most közbámulatra az asztalra volt téve.

Sándor öcsémén a juratusi atillája volt, megyszín bársony mellénnyel, s különösen meglátszott rajta, mennyire más embernek érzi magát az atilladolmányban, mint mikor a bonzsúr volt rajta, a bonzsúr egészen leverte, alázatossá, szégyenlőssé tette, az atilla önbizalmat, bátorságot öntött szívébe. Most nem bújt a kályha mögé, nem csókolt kezét a hajdunak, sőt iparkodott magát kéz alatt tartani, s komázva bánt mindenkivel. Ez is egy vonás a siheder évekből; — ha vásott kaput van rajta¹, kikerül, hogy ne legyen kénytelen köszönni, ha új kaputot öltött, keresztülbukik rajtad, s azt várja, hogy te köszönj neki.

Még a kis cadette is változásokon ment keresztül, meg volt mosdatva és megfésülve simára, és megpofozva szelidre; az utolsó állomáson előre megverték jól, hogy majd a háznál rosszul ne viselje magát, az egész úton végig sirt, szerencsére elfáradt bele és most pihen. (Folytatjuk.)

MÜBIRÁLATI ROVAT.

Néger színész. Othello. Macbeth.

Miután a berlini műtudósok azt hiszik, hogy a shakspeari alakokra egyedül az ő színészeik teremvék: nem csodálkozunk rajta, hogy a néger színész, Ira Aldridge, nekik „caviar volt“*).

*) Hamlet szava. Szokatlan nemű étket jelent nála, mellyhez a nagy közönségnek nincs érzéke, s mellyet ennél fogva nem íze meg.

Nem akarjuk azért őket nemzeti elfogultsággal vádolni; magunkról tudván, hogy az illy nemü elfogultság nagy erények alapja szokott lenni: azonban mi magyarok e néger pályatársunkat még is saját néger szempontjából igyekszünk felfogni, úgy vélvén, miszerint egyedül az ő négersége mutatja ki azon tért, mellyen az itézet igazságos lehet művészete irányában.

E szerint Ira Aldridge, nekünk magyaroknak, nem annyira „caviar“ mint inkább afféle pokoli erejű fekete kávé, melly a mi hegyaljai borainkkal versenyez, ha nemeségben nem is, de a s z e s z mértékében mindenesetre. Az illyen fekete lé pedig, — bármilly idegen származásu legyen, — nem hogy szokatlan élvény volna nálunk, de sőt néha legjobb boraink élvezetével szüségképen összefér.

Most már nem csupán a gondolat repül villámszárnyakon, hanem az ember is. A szintoly sebes, mint könnyű és olcsó közlekedés, az emberiséget mintegy mobilizálván: egyetemes és folytonos népvándorlást idéz elő. Többé helyünkben sem kell kimozdulnunk a végett, hogy színről színre láthassuk ama messze világrészekben lakó népeket, kikről eddig csupán a dajkamesék és krónikák után voltak némi homályos sejtelmek: hanem e népek magok keresnek föl bennünket saját fészükben. Csodálatos tarka csoportok vonulnak el koronként szemünk előtt, minden részéből a világnak. Mi a föld kerekéségén jó nagy és szép: mindaz becsületének ismeri meglátogatni e hazát. Csapatostól jön az olasz, francia, néger és angol; és asztalunkra tárja hona földének isteni terményeit.

Mi pedig a vendéget szivesen látjuk ősidők óta, akár hoz valamit a házhoz, akár nem. Azonban, valamint a külföldi vendég nem követelheti magyar házi gazdájától, hogy ez családi szokásait eldobja, s minden tekintetben az ő izlését kövesse: szintolly képtelenségnek tartjuk a gazda részéről is, az ollyan igényt, miszerint az ő kedvéért az átvonuló vendég saját fájának természetéből azonnal kivetkezzék. Mert hiszen, a távol vidéki emberek látásának egyik fő ingerét épen az teszi, hogy rajtok egy ismeretlen népfaj eredeti különössége annyira ki legyen nyomva, hogy e látvánnyal bennünket mintegy hazájok földjére varázsoljanak. E körülmény csak nevelheti megjelenésök érdekét még akkor is, ha ők netalán választott lények volnának egyszersmind, kik apostoli körutat tesznek a világban.

Alkalmazzuk a mondottakat a színművészetre.

A színház fogalma a nemzetébe van foglalva. Színművészet nemzetiségen kívül nem gondolható. Színház: a nemzet maga. Ismerni akarod a nemzetet?... nézd meg színpadát...

Ha már most, egy idegen nemzet tagja, mind nyelvében, mind egyéb fajkülönösségeiben új és ismeretlen látvány előttünk, és csak annyiban ismeretes, mennyiben az emberi természet közös tulajdonságaival bír; ugyanez áll a színművészetre nézve is.

A színművészet egy nagy állam, mint az egyetemes emberi nem; ez államban minden nemzetiségnek saját művészeti megyéje van.

Az egyes nemzetek színművészetében tehát két elem olvad össze: az egyéni, és az emberi; vagy bölcselmileg szólva: a különös és az általános.

A színművészet nyilatkozásának első, közvetlen eszköze a nemzetiség. A gondolatnak és érzelmenek e saját nemü nyilatkozatát egyedül azon népcsalád képes teljesen megérteni, melly magát abban visszatükrözve látja. De van az egyes nemzetek színművészetének általános nyelve is, mellyet megért az egész emberiség. Az érze-

lemnek amaz általános színezetében áll ez: mellyet az élet ünnepélyes perceiben szokott a lélek magára öltetni; s ama legbensőbb és legmélyebb hangjában a szenvedélynek és indulatnak, melly a tragédiában szokott megszólamlani.

A francia színész, például, reszketegség szállja meg bizonyos lelki állapotban, szavallása pedig határozott éneklésbe megy át, mellyet hangjegyekre vehetni. Mindezekben az ő nemzetük egyénisége fejezi ki magát. És midőn mi ezeket nagyon furcsáknak találjuk, meg kellene gondolnunk, hogy a francziának éppen annyi oka van a mi nemzeti szokásainkat még furcsábbaknak találni. De a francia színművészek játékában voltunk tanúi pillanatoknak, midőn megállott lélekzete még annak is, ki francia szót soha nem hallott; midőn megrendült bennünk a lélek, és könnyforrás fakadt az idegen nép szemében. A nyelv, mellyen ekkor a francia színművészet beszélt, s mellyet mindenki megértett közöttünk: az emberi szívnek általános nyelve volt.

Ira Aldridge, a néger színész, szinte saját helyet foglal el a színművészet állomáiban. Az ő helyzete itt egyetlenné mondható, mennyiben feketesége, — úgy szólván, — sokkal inkább honivá s nemzetivé teszi őt, s ennél fogva határozottabb térre szorítja színművészetét, mint a fejtér fajú nemzetekét.

A mi színművészetünk alap föltétele éppen a színnek változhatóságaiban áll.

Elvileg szólván, a színész neve: „legio.“ Ez pedig azt teszi, hogy a színek művésze örökké új legyen s alakjaiban kifogyhatatlan, mint a természet maga.

Az arc színének változhatatlansága tehát lehetetlenné tenné Ira Aldridget, mint állandó színészt, itt, a fejérek világ részében.

Azért mi úgy tekintjük őt, mint rendkívüli tüneményt, mint egy üstököszt, melly látkörünkön megjelent, hogy nem sokára ismét végképen eltűnjék.

Valóban mesés látvány, hogy egy sötét alak, onnan az értelmiség éjjeléből, felkerekedjék, hogy bolygó fénynyé változva, világítsa meg az égi tájakra vezető pályát mi előttünk, itt az értelem nappalának félgolyóján!...

Mintha „Tamás bátyát“ éppen előfutáraul küldötte volna hozzánk, hogy ez, az ő számára helyet készítsen szíveinkben gondoltuk, midőn híret hallók jövetelének.

De miután láttuk őt, azt mondjuk, hogy valamint fajának nem volt arra szüksége minálunk, sokkal kevesbbé van magas művészetének, melly valódi diadalmenetet tart a szívek honában, ott a hol megjelenik.

Martius 29-dikén lépett fel színpadunkon először, mint Shakespeare nemes mórja: Othello; s egészen új, ismeretlen oldalát tárta fel előttünk a csodálandó természetnek. Művészetében tökéletesen képviselve volt azon afrikai emberfaj, mellyről eddig csak homályos sejtelmek voltak. Igaz, nagy, szép és fönséges volt ő, művészetében: mint a nap szerelmi hevének szülötte, kinek vérébe égető napsugarak oltvák; mint az oroszlanok és tigrisek honának fejedelmi sarja; mint egy hatalmas keresztény birodalom hőselektü vezére; mint férj,

. ki szeretett,
Nem okosan, de szenvedélyesen;
Ki féltékenynyé nem lön könnyeden,
De fellázítva szertelen dühöngött“

mint egyén és mint ember, egyenként és összesen.

Nem akarjuk azért őket nemzeti elfogultsággal vádolni; magunkról tudván, hogy az illy nemü elfogultság nagy erények alapja szokott lenni: azonban mi magyarok e néger pályatársunkat még is saját néger szempontjából igyekszünk felfogni, úgy vélvén, miszerint egyedül az ő négersége mutatja ki azon tért, mellyen az ítészet igazságos lehet művészete irányában.

E szerint Ira Aldridge, nekünk magyaroknak, nem annyira „caviar“ mint inkább afféle pokoli erejű fekete kávé, melly a mi hegyaljai borainkkal versenyez, ha nemeségben nem is, de a s z e s z mértékében mindenesetre. Az illyen fekete lé pedig, — bármily idegen származásu legyen, — nem hogy szokatlan élvezény volna nálunk, de sőt néha legjobb boraink élvezetével szüségképen összefér.

Most már nem csupán a gondolat repül villámszárnyakon, hanem az ember is. A szintoly sebes, mint könnyű és olcsó közlekedés, az emberiséget mintegy mobilizálván: egyetemes és folytonos népvándorlást idéz elő. Többé helyünkből sem kell kimozdulnunk a végett, hogy színről színre láthassuk ama messze világrészekben lakó népeket, kikről eddig csupán a dajkamesék és krónikák után voltak némi homályos sejtelmek: hanem e népek magok keresnek föl bennünket saját fészkünkben. Csodálatos tarka csoportok vonulnak el koronként szemünk előtt, minden részéből a világnak. Mi a föld kerektségén jó nagy és szép: mindaz becsületének ismeri meglátogatni e hazát. Csapatostól jön az olasz, francia, néger és angol; és asztalunkra tárja hona földének isteni terményeit.

Mi pedig a vendéget szívesen látjuk ősidók óta, akár hoz valamit a házhoz, akár nem. Azonban, valamint a külföldi vendég nem követelheti magyar házi gazdájától, hogy ez családi szokásait eldobja, s minden tekintetben az ő izlését kövesse: szintoly képtelenségnek tartjuk a gazda részéről is, az ollyan igényt, miszerint az ő kedvéért az átvonuló vendég saját fájának természetéből azonnal kivetkezzék. Mert hiszen, a távol vidéki emberek látásának egyik fő ingerét épen az teszi, hogy rajtok egy ismeretlen népfaj eredeti különössége annyira ki legyen nyomva, hogy e látványnyal bennünket mintegy hazájok földjére varázsoljanak. E körülmény csak nevelheti megjelelésük érdekét még akkor is, ha ők netalán választott lények volnának egyszersmind, kik apostoli körutat tesznek a világban.

Alkalmazzuk a mondottakat a színművészetre.

A színház fogalma a nemzetébe van foglalva. Színművészet nemzetiségen kívül nem gondolható. Színház: a nemzet maga. Ismerni akarod a nemzetet? . . . nézd meg színpadát . . .

Ha már most, egy idegen nemzet tagja, mind nyelvében, mind egyéb fajkülönösségeiben új és ismeretlen látvány előttünk, és csak annyiban ismeretes, mennyiben az emberi természet közös tulajdonságaival bír; ugyanez áll a színművészetre nézve is.

A színművészet egy nagy állam, mint az egyetemes emberi nem; ez államban minden nemzetiségnek saját művészeti megyéje van.

Az egyes nemzetek színművészetében tehát két elem olvad össze: az egyéni, és az emberi; vagy bölcselmileg szólva: a különös és az általános.

A színművészet nyilatkozásának első, közvetlen eszköze a nemzetiség. A gondolatnak és érzelmenek e sajátnemü nyilatkozatát egyedül azon népcsalád képes teljesen megérteni, melly magát abban visszatükrözve látja. De van az egyes nemzetek színművészetének általános nyelve is, mellyet megért az egész emberiség. Az érze-

lemnek amaz általános színezetében áll ez: mellyet az élet ünnepélyes perceiben szokott a lélek magára öltetni; s ama legbensőbb és legmélyebb hangjában a szenvedélynek és indulatnak, melly a tragédiában szokott megszólamlani.

A francia színészt, például, reszketegség szállja meg bizonyos lelki állapotban, szavallása pedig határozott éneklésbe megy át, mellyet hangjegyekre vehetni. Mindezekben az ő nemzetök egyénisége fejezi ki magát. És midőn mi ezeket nagyon furcsáknak találjuk, meg kellene gondolnunk, hogy a francziának épen annyi oka van a mi nemzeti szokásainkat még furesábbaknak találni. De a francia színművészek játékában voltunk tanúi pillanatoknak, midőn megállott lélekzete még annak is, ki francia szót soha nem hallott; midőn megrendült bennünk a lélek, és könnyforrás fakadt az idegen nép szemében. A nyelv, mellyen ekkor a francia színművészet beszélt, s mellyet mindenki megértett közöttünk: az emberi szívnek általános nyelve volt.

Ira Aldridge, a néger színész, szinte saját helyet foglal el a színművészet állomáiban. Az ő helyzete itt egyetlenné mondható, mennyiben feketesége, — ugy szólván, — sokkal inkább honivá s nemzetivé teszi őt, s ennél fogva határozottabb térre szorítja színművészetét, mint a fejtér fajú nemzetekét.

A mi színművészetünk alap föltétele épen a színnek változhatóságában áll.

Elvileg szólván, a színész neve: „legio.“ Ez pedig azt teszi, hogy a színek művésze örökké új legyen s alakjaiban kifogyhatatlan, mint a természet maga.

Az arc színének változhatlansága tehát lehetetlenné tenné Ira Aldridget, mint allandó színészt, itt, a fejérek világrészében.

Azért mi úgy tekintjük őt, mint rendkívüli tüneményt, mint egy üstököst, melly látkörünkön megjelent, hogy nem sokára ismét végképen eltűnjék.

Valóban mesés látvány, hogy egy sötét alak, onnan az értelmiség éjjeléből, felkerekedjék, hogy bolygó fénynyé változva, világítsa meg az égi tájakra vezető pályát mi előttünk, itt az értelem nappalának félgolyóján!...

Mintha „Tamas bátyát“ épen előfutáraul küldötte volna hozzánk, hogy ez, az ő számára helyet készítsen szíveinkben gondoltuk, midőn hírét hallók jövetelének.

De miután láttuk őt, azt mondjuk, hogy valamint fajának nem volt arra szükségé minálunk, sokkal kevesebbé van magas művészetének, melly valódi diadal menetet tart a szívek honában, ott a hol megjelenik.

Martius 29-dikén lépett fel színpadunkon először, mint Shakespeare nemes mórja: Othello; s egészen új, ismeretlen oldalát tárta fel előttünk a csodálandó természetnek. Művészetében tökéletesen képviselve volt azon afrikai emberfaj, mellyről eddig csak homályos sejtelmek voltak. Igaz, nagy, szép és fönséges volt ő, művészetében: mint a nap szerelmi hevének szülötte, kinek vérebe égető napsugarak oltvák; mint az oroszlánok és tigrisek honának fejedelmi sarja; mint egy hatalmas kereszttyén birodalom hőslélekü vezére; mint férj,

. ki szeretett,

Nem okosan, de szenvedélyesen;

Ki féltékenynyé nem lón könnyeden,

De fellázítva szertelen dühöngött. . . .“

mint egyén és mint ember, egyenként és összesen.

Nagy tehetség, mély tanulmány, éles ítélet, finom tapintat, és hatalmas természeti eszközök egyesülvék egyéniségében.

Milly férfias méltóság!... a művészi öntudatnak milly nemes nyugalma!...

Alig ismerünk műfeladatot, melly a színészi erők rendkívüli mértéke mellett, olly szigorú kiszámítást igénylene, s mellynek kétharmada végleteken járván, művészt annyira kitenné az átbillenés veszélyeinek, mint Othello.

És mégis... minő folytonos és emelkedő haladása volt ez a benső mozzanatoknak!... milly változatos volt a kebelnek e tragikai zenéje!... A szivállapotoknak e sokoldalú kezelése milly világosan mutatott vissza mindenütt a cselekvény mozdulatának indokaira!... minő mesteri felosztása idő és erőmértéknek, árnyéknak és világának!... milly parancsoló észhatalom a kebel háborgó tengere fölött!... általában milly egyszerűség, s mindenek fölött milly bámulatos eredetiség!...

Játéka fénypontja közé számítható mindjárt a tanács előtti nyilatkozása, melyet a drámai szavalás mesterművének tartunk.

Illyen volt a 3-dik felvonás kezdetén ama csodálatos felkiáltás, midőn Jago legelső fullánkja elevenre találván: a gyanu Othello keblébe nyilallik, s a férj boldogságának kelyhébe a legelső méregesepp vegyül.

Fénypont volt a következő jelenet, midőn kinja dühének szabad utat enged, lelke nyugaljától bucsut vesz, és majd Jagot vadul torkon ragadva ezt mondja:

„Bizonyrágot teremts elő gazember,
Hogy Desdemona kéjhölgy; szemtanut;
Vagy lelkemnek üdvösségére mondom:
Jobb lett volna kutyának születned,
Mint haragom utjában állanod.“ ... sat.

Illyen volt ama leirhatlan perczek egyike, midőn a gyermek Desdemonát, mint elveszettnek hitt mennyországát, megnézi, a remény és bizalom végvonaglásai között... midőn tudagadt keblében fenakad a szó... s végre zokogásban tör ki a visszafafojtott érzelem.

Illyen a vallatási s szemrehányási jelenet, a 4-dik felvonásban, hol a féltékenység fájdalomnak mértéke megtelik, hol a gyógyíthatlan sziv,

... Melly forrón szeret, s mégis kétkedik,
Gyanakszik és mégis mélyen szeret.“ ...

Desdemona előtt ki akarja önteni fájdalmai egész tartalmát. Milly magas költői hangulat, s milly szörnyű életvalóság egyesült e szavakban:

„Kisértett volna Isten engemet
Nyomorral“ sat.

s később e helyen:

... „Ó te mérges
Virág, ki olly igéző kellemű vagy!
Ki édes illatoddal érzéseinket
Mámorba szenderítet: bár soha
Ne születnél volna!“ sat.

Illyen volt végre mindenek felett az 5-dik felvonás kifejlési pontja, Desdemona megfojtása után.

Ki még nem hallott fiaikat vesztett oroszlánokat tömegben ordítani, ki még nem látott vad kétségbeesést isteni erők után kapkodni az ég felé, hogy föltámaszsa ártat-

lan kedvesét, kit vak dühében megölt; ki nem látott egy várost összeomlani, orkán-
üvöltés és földrengés között: annak e szavakat kell vala hallania Ira Aldridge aj-
kairól:

..... „Korbácsoljatok el
Ez angyal látásától, ördögök!
Fujjatok széllyel engem a viharban,
Füröszszetek meg lángoló kénköben,
Olvaszszatok meg a folyó tüzek
Mély aknáiban! . . . O Desdemona! . . .“ sat.

Ez azon nagyszerű tragikai helyzetek egyike, hol a legmélyebb valóság s a leg-
magasabb szépség oly bensőleg egybeolvadvák. Az illy percekben, mig egyfelől a
gyászos valóság, egy világfájdalom súlyával nehezül kebleinkre: addig a fent lebegő
művészi öntudalom, a szépnek, nagyoknak és fönségesnek égi balsamával enyhíti a
megrendítő benyomásokat.

Ira Aldridge délpontján látszik állani művészetének, hol az értelem és vér ki-
vannak egyenlítőre. Férfias higgadság, az erő fogyatkozása nélkül; és ifju szellem, az
éretlen kor tulesapongó szilajsága nélkül. Közép termet, nemes tartás, izmos testal-
kat; nem egészen fekete bőrszín, fekete gyapjuhaj, barnasárga szemek, tompa orr,
néger metszetű ajkak, gömbölyű arc, mozgékony arcizmok, magas homlok, széles
vállak, domboru mell; nagy terjedelmű, erős csengő hang, melly a barbár hangzása
angol nyelvet valódi zenévé nemesíti, s melly a színművészet minden kifejezéseire
képesíve van.

Társasága 5 férfi és 2 női tagból áll; a férfiak közül egyre két szerep is jut es-
ténként, számuk elégtelensége miatt. Ezekről nincs mit mondanunk.

Othello Shakespeare életnyarának legérettebb gyümölcse. A világirodalomban
ez a legtökéletesebb műtani példány, a drámairás mesterségéhez.

Hogy meggyőződjünk azon mély szükségességről, melly e műnek összetartó
kapcsait képezi: a végett nem szükség bölcselmi szemléletekbe merülnünk, hanem
csak egyszerűen követni a mű személyeit, beszédről beszédre, jelenetről jelenetre.

E műnek életművezete oly tökéletes, hogy azon emberi kéz nyomai nem lát-
szanak; hanem mintha csak magától nőtt volna olyanná, mint valamely ősvilági nö-
vény, mellynek élete saját benső törvényein alapszik; melly törvények fogalma tul-
esik az emberi értelem határain. A mester saját szavaival élve: „mintha ősköltője
volna önmagának, és szelleme nem ismerne más teremtőt, magán kívül.“ E. G.

Csütörtök. Martius 31. Macbeth. Shakespearétól. Utána The Padlok (a
lakat), Vaudeville 1 felv. Birkerstafftól. Ira Aldridge föllépte, angol társaságával.

Minden, mi világos,
Minden, mi virágzó:
Dalodban ó koldusok őse, Homér!
Minden, mi sötét,
Minden, mi sivár:
Dalodba' királyi utód, Ossián!...

P e t ő f i.

Mit elhunyt barátunk itt e két nagy költői szellemről mond: Shakespearben mind-

azt feltaláljuk, a szerint, mint azt költői hangulata, tárgyának választása, képcsoportjainak hona, égalja s fajtermészete hozza magával.

Nyár é j i á l m a , például egy ragyogó tündérország , megnépesítve képzelmes ábrákkal , s játszi röpke szellemekkel. R o m e o a gyermekes szerelem szép tavasza , illatos virányzatával , bájos berkeivel és madárdalaival. O t h e l l o a féltő szerelem nyarának déli vidéke , a nap égető hevével , s a végítélet képét mutató fergetegei s villámaival. M a c b e t h a nagyravágyási csábok rejtelmes éjszakája , nyugoti , vadregényes tájakon , éjféli rémek s bűvös szellemekkel ; midőn

„Halvány Hekaténak bűvészi serge ,

Borzasztó áldozattal áldozik ;

És a gyilkolás , — fölébresztve , őre ,

A farkas által , melly az őri jelszót

Elorditá , — dolgára ellopózik“

Az itt elsorolt színművek — épen annyiféle benyomásokat hagynak hátra bennünk , a hány féle azokban az uralgó szellem , az általános alaphang , a költői színezet.

Csupán olly költőnek sikerülhetett , ki színművész is volt egyszersmind , hogy magát saját hazáján , nemzetén , levegőjén és egyéniségén annyira kívül állítsa , idegen égövek és népfajok természetébe annyira bele nőjjön , s ez égövek színét , világát , hévmérlegét , szóval : a népnek és honnak egyéniségét annyira belé lehelje műveibe , mint ezt a fent jellemzettekben látjuk és érezzük.

Shakespeare gyakran egész szellemországot tüntet földi szemeink elébe. Ez nem pusztán költői kedélycsapongás. Ő , mint az emberi lélek olly böles ismerője : megvalósítja tulvilági sejtelmeinket , a nagyot , a végtelent , a megfoghatatlant , a félelmet , rémületet és csodálatost , olly végből , hogy vallásos érzelmeinkre számítva , biztosítsa legmagasabb erkölcsi céljait , a jónak , nagyoknak és igaznak sikerét.

Ezen eljárás méltó mesteréhez.

Rosszul fogná föl e nagy költőt az , ki ezen eljárásban a drámai valószínűséget az élet gyakorlati mértékei szerint akarná megítélni. Shakespeare szellemeit nem úgy kell tekinteni , mint önálló lényeket , hanem mint a drámai személyek lelkületének tárgyított részeit ; mint személyesített alakjait a drámai hős képzelmeinek , vágyainak , azon jó vagy gonosz szellemnek , melly lelkületének fő alkatrészét teszi , s élte sorsára elhatározó befolyást gyakorol. Illyen : Hamlet atyjának szelleme , Julius Cesar szelleme , a III. Richard által lemészároltak szellemei , Macbeth boszorkányai , és Banquo szelleme.

Macbeth egészen különyszerű állást foglal el a színiköltészetben. Itt a hely , kor és cselekvényben találkozunk mindaz , mi sötét , komor , sivár rejtelmes , borzalmas és csodaszerű ! Ez fejezi ki magát a történet középkori harciassága- , kegyetlenségei , s ugynevezett „vadregényességében“ . . . az ossziáni költészet borongó sziklaszigetén , az északi tengerek buskomor égövén , az éjféli órák véres borzalmain s az alvilági rémeken. Mindezek legbensőbb egysége s öszhangzata helyezi e nagyszerű költeményt olly bús fényű világba.

Ira Aldridge jeles Macbeth volt. Hogy négerségét teljesen meg nem tagadhatá , az természetes , de nem nagy baj. Miért ne lehettek volna Macbeth ősei mór származatúak ?

A színművészet egyik legbámulatosabb pillanata volt Macduffali végső halál-

harcza... s ebben a legyőzhetlenség önérzetének erőszakos halála. Ez a szellemerő még akkor is élni látszott, midőn a test már régen halva volt.

Mivel sorainkkal sietnünk kell: találandunk alkalmat, midőn e rendkívüli benyomást kellőleg taglalhatandjuk.

Jelenleg másik szerepéről, a néger Mungoról is csak annyit jegyzünk meg, hogy ez bevégzett mesterműve volt e nemben az egyéni ábrázolatnak, s hogy ez egyéni alakban egész fajtát láttuk az elnyomott feketék millióinak. Láttuk ezek érzéki tompultságát, szánalmas butaságát, állati vadságát; s láttunk egy közléplényt, az emberiség és baromiség között,— az életnek ifju vidor és könyelmű perceiben. Egr. G.

TARKA KÉPEK.

Ma épen mátkázó vasárnap lévén, nem mulasztjuk el egy hazánkban divatozó népies szokást alkalomszerű népdallal megünnepeelni.

A M Á T K A T Á L.

Jeneváltól.

Nyissák ki az ajtót!

Nagy tisztségben vagyok:

A kendtek lyányának

M á t k a t á l a t hozok.

Van t o j á s b e n p á r o s,

Piros, mint orozája,

M é z e s b á b k a l á c s b ó l

É d e s c s ó k i s r á j a.

Van benne szerelem,

Nagy szív, fölrással:

„Soha nem lehetek

Boldog senki mással.“

Van benne barátság,

B o r a z é d e s é b ű l,

M e g h a l a b ű t ő l e,

D e a s z i v k i é p ű l.

S mindennapi kenyér

E k a l á c s k é p é b e n,

H o z z á i s t e n á l d á s

A s z e n t e l t s ó l é g y e n.

Van a t o r m á b ó l i s,

H o g y n e c s a k v i g a d j o n

Ö r ö m é b e n, h a n e m

K ö n y e i s f a k a d j o n.

S hogy ne legyen semmi

H i á n y, i t t a b ő l e s ő,

H á z i e s z k ö z s z i n t e,

H a n e m i s l e g e l s ő.

△ E napokban ismét egy sajtószerű színlap jutott kezeinkhöz, mely monumentalis régiségénél fogva mind művészeti, mind könyvnyomtatási szempontból megérdemli a felemlítést. Nyomatott ez az 1802-dik esztendőben Kolozsvárott egy egész

gész
is s
nen
kec
ner
hál
leg
me

gy
és
Li
la
ká
ál

b
m
r

s

s

l

r

l

l

árkus papirosra, melly olly barna, mint a pergamen és a mellett olly erős, hogy daczára félszázados zsebben viseltetésének, még csak el sem szakadt. Vörös betűkkel van nyomva az egész, s széles idomtalan virágpárkányzattal bekerítve; legfelyül két trombitátfuvó angyal, alattuk e szavak: „vivát! vivát!” Középen Erdélyország czimere, körülzútködvé ágyúkkal, dobokkal, trombitákkal és hegedűkkel, jobbról Kolozsvár czimere, balról egy pálmafa, mellyet kétrendbeli szárnyas angyal, nem tudni mi okból? jobbra balra czibál. Következik aztán a színlap, mellynek három negyed-részét ezen invectivák teszik: Abonement suspendu. A felsőbbek engedelmével, ma Szombaton Mártius 20-dik napján 1802-ben. A nemzeti játszó társaság fog eléadni az erdélyi nagy fejedelemség főkormányzója, méltóságos L. B. Losonczy gróf Bánffy György ő exczellentiája kedves élete párjának, született gróf Pálm Jóséfa úr asszony-nak ő exczellentiájának úri nevenapja méltó tiszteletére egy szívindító játékot 5 Felvonásban ezen nevezet alatt K a t i n k a a márienburgi leánya. Játzók személyek: Péter Alexiovics, muszka czár. Láng. Natália, a Feldmarschal felesége, Ernyiné. Fridrich Glück, Prédikátor Márienburgban, Koncz. Eduard a Fija, Ernyi. Mentzikof Sándor Herezeg és Feldmarchal, Sáska. Katinka a márienburgi leánya, Kotsiné. Egy Présidens Janesó. Mersch Jakab, Hollandus Hajósmester, Simoni. Négy kereskedő, szolgák és mátrozok. A játékszin mutat először egy vidéket, azután Mentzikof szobáját. Második felvonásban a Czár kertjét, illuminálva, azután egy más kertet. A dolog törté-nik a Péter czár udvarában.

EGY ÖREG SZINÉSZ NAPLÓJÁBÓL

V. Komáromi tobakinasok.

Esztergomból híres Komárom városába mentünk: megvehetlen hírű várával, figét mutató szüzével, Vág és györi Duna összefolyásánál, itt a magyar kofák igen jó kenyeret sütnek. Többnyire magyarok lakják, a reformáltak collegiuma magyar szellemet hint a városba, sok nemesi salva quardiák, mellyeket a kapura festett két fejű sasról lehet megismerni; némi tekintetben gazdagabb, népesebb és kereskedőbb város, mint Esztergom, s a mellett lelkes magyar érzelműek, tán ezekről mondja a köz példabeszéd: olly jó, hogy az ingét is oda adja. Sehol se kérdezik ki jobban a színészt, mint itt. Honnan jöttek? Hová valók? meddig lesznek itt! — Igaz-e, hogy egy gróf kisasszonyt szöktettek el, ugye Farkas nem farkas, hanem vicispány fia sat. Jól lehet másutt is épen így kikérdezik az embert, de e részben tudomra leginkább e három város: Komárom, Miskolc, Debreczen legkitünőbb. — Szerelem gyermeke című darabbal kezdtük meg előadásainkat. Az első felvonásban csak egyetlen egy főbb színész működött, a többi másod harmadrendű volt, még is nagy hatást csinált már az is, sok éljeneket kaptunk, a zsufoolt színház, (mert igazi, a végre épült színháza volt 1815-ben Komáromnak, mi később sinagogává alakított) minden rétegeiben a meglegedés kifejezései mutatkoztak, némellyek kijöttek a pénzszedőhöz, és évig dicsérték az előadást. Itt ezen városban meg volt az igyekezet mind a két részről, mind a közönség, mind a színészek részéről, mert senki se gondolja, hogy a közönségnek nincs része a jó, vagy rossz előadásokban, és ne csak egyedül a színészekre háritsa azt, mert a közönség le- és felhangolhatja az előadást a lehető legnagyobb fokra. — Szóval a közönség igen pártolt bennünket, sűrűn meglátogattak, ha valami kissé sikerült előadásainkban, igen dicsőítették, ha hiba történt,

mert a nélkül a világon nem történt előadás, azt elnézték. — Hibáinkban az előljárók atyailag utba igazítottak bennünket, mi pedig jól megtanultuk leczkénket, igyekeztünk mindenben, a régi kopott diszitményeket mind újra kifestettük, szini ruháinkat néhány ezer forinttal megjavítottuk, és szóval Komáromban in dulci jubilo éltünk. Már mondám; hogy itt nem nyugszik addig senki, míg végére nem jár, ki az az idegen, ki a városba beteszi a lábát? mégis ó csodák csodája egy tobak inas nem ismert ránk. Egykor hárman, Medve, Farkas és Nagy Pista mennek egy előkelő gazdag kalmárhoz, ki reformált collegium közében lakott ebédre, és a ki a színészetnek hatalmas pártolója volt. Medve és Farkas elől, nem férvén Nagy Pista velök a járdán, hátulment, a két első igen elegáns, mint az akkori első házból való divat uracsok voltak öltözve — utánnok tolakodott két tobak inas, mindeniknek füles dézsa a karján másik kezében pedig végén kissé meghasított pálczácska, rongyosan, mezitláb, nem a legösszeilöbbsen egészítették ki a karavánt, mert épen a két tobak inas jutott a középső sorba. — Tudod-e Joska, kicsodák ezek, kik előttünk mennek? sugja az. No bizony hogy ne tudnám mond a másik. — No ha meg mondod, hogy kicsodák, ezt a darab lángost mit a konyháról csentem, neked adom. — Csak add ide mond a másik, mert én tudom: ezek gyiák urfiak, ide mennek a collegiumba tanúnyi. — P o k o l b a ; — Hát mik? — Komédiások felel emez. — Hadd el pajtás, szól erre amaz szánakozó hangon, ne káromold őket, magad sem tudod még mire jutsz?

VI. Nagy uram.

Nagy Pista egyszer Komáromban játszván, leginkább azt bánta, hogy már az első nap minden ember nevénel szólítja őt. Midőn a piacra ment, mivel szeretett a főzés ügyébe avatkozni, minden asszony azt kiáltotta neki: „ide jöjjön n a g y uram!“ Én nem tudom, mondá, első nap midőn leszáltam a kocsiról, kimentem egy kissé a piacra, mert igen szép czipókat kalácsokat árulnak, a mint rá tekinték egy czipóra, nevről szólit a kofa: tessék n a g y uram ez fehér czipó, mai sült, olyan könnyű, mint a toll. Mit volt mit mit tenni, már csak azért is, hogy olyan jól ismér, a nevet is tudja, megvettem a czipót, nem is bántam meg, mert annál jobb izü czipót tán az angyalok sem esznek. De alig haladok tovább a kalácsos asszonyok közé, ott is rám ismer mindegyik és nevről szólit: ide tessék jönni n a g y uram!“ Mi a menkő! gondolám, hát honnan ismernek ezek mind engem? holott életemben most vagyok először e városban — Hiszen kalácsra gondolám magamban, mindig lehet szüksége az embernek, a kik olyan szépen szólítanak nevről, mindeniktől vettem. „Mászor is tessék tölem venni édes n a g y uram“ mondának. Azzal megyek egy dohányos boltba, hogy egyuttal dohánnyal is ellássam magam, kérek fél font dohányt. „Mellyikből parancsol n a g y uram?“ mond a boltos legény. — Meresztem szemem, hiszen ha már a kofák olly hamar megtanulják ismerni az embert, még nem csoda, mert a kandiség nagy adagban sajátjuk; de még a kalmárok is! ez megfoghatlan előttem! Ja hijában, a hány ház annyi szokás, ez látom jó nagy város, lehet 10—12 ezer lakója, mégis minden ember ismeri egymást. Hallván töprenkedésünket a kalmár, ki akkor lépett ki a belső boltból: „Jó uraim,“ mondá, „itt szokás minden embert nagy uramnak szólítani, a helyett, hogy másutt T e n s urnak szólítják az embert, itt n a g y urammal élnek.“

ORSZÁGJÁRÁS.

Parisban a St. Gervais templom azon perczen, midőn a pap a szentséget fel-emelte, kigyulladt: a templom tele volt népséggel, hanem az elősiető katonaság sietett az égést elnyomni. — Corfu szigetén sajátságos móddal szokták megünnepelni a nagypénteket. Reggel mindenki egy bárányt köt ki az ajtóban, azt délfelé leölik, s a vérével egy nagy keresztet festenek a falra, melly egész éven át ott marad. A mint tizenkettőt üt az óra, egyszerre elkezd mindenki az ablakon keresztül puskával pisztolylyal lövöldözni. Mikor aztán a puszkapor elfogyott, következnek a repedt és eltört fazekak, tányérok, mellyeket a padlásról az utcára hajigálnak, kiáltozva: „a hogy e eserép összetört, ugy törjék össze az egész zsidó nép.“ — Dumasról régóta az a hír, hogy műveit másokkal iratja; egyszer egy munkatársát, ki viseletében nyers volt, megtámadja: „miért nem gondolsz többet magaddal? a színháznál azt beszélük, hogy minden ócska frakkomat és eszimat te hordod.“ — „Sőt azt is beszélük mond emez, hogy minden új darabodat én írom.“ — New-Yorkban egy „fehér rabszolga“ című színművet adtak. Ez tromf akar lenni Európának, a miért úgy megszerették Tamás bátyát. Ebben az amerikai rabszolga telepek ugy vannak bemutatva, mint valóságos paradicsomok, az europai munkás osztályok állapotjához képest. — Magyarországon is elkezdtek a thea ültetvényeket próbálgatni. Ennél okosabb volna a bormivelésre fordítani figyelmet. — Egy angol dáma végrendeletében a kutyáját tette általános örökösévé, s kikötötte, hogy az a gyászmenetben koporsóját kísérelje. Kívánata teljesült. — A Tiszában nagyon megfogytak a halak, az idén alig lehetett tokot és vizát kapni, pedig hajdan azt tartották, hogy a Tiszának csak egy harmad része víz, a többi hal. — Egy párisi vaudeville színháznál van két fiatal színésznő, kik egymással szüntelen vetélkednek; mindkettő szép, de még is mindkettőnek van valami természeti hibája. X kisasszonynak igen nagy lábai vannak, Y. kisasszony ellenben igen szép kis lábcskákkal bír, viszont ennek rúta a fogai, míg vetélytársnője ajkát a legpompásabb gyöngysor ékesíti. Egy este hirtelen átöltözködni kellett az elsőbbnek, s a mind cipőjét leveté, társnője saját topánkájába fűzött lábcskáját beledugta a levett lábtyúbe, még úgy is nagy volt neki, s gúnyosan löbbálta azt előtte, de X kisasszony sem maradt adós, hirtelen odafordul hozzá s szeretetreméltó morgással fogat vicsorít rá, pompás fogsorait engedve ragyogni. Erre nem volt mit felelni. — Egy lipcsei könyvárus ezer kétszáz kötet regényt árul hatvan tallérért. Vagy a regények lehetnek ott nagyon sűrűk, vagy a tallérok nagyon ritkák. — Egy cseh faluban üzöbe vetek egy tolvajt, s a mint futott utánna löttek, a golyó nem érte, hanem az ember azért elesett és ijedtében meghalt. Ha ijedtében megtudott halni, nem is érdemlette, hogy éljen. — A Lingot sorsjáték alkalmával egy 50000 frankos főnyertes sorsjegy két példányban tűnt elő. Mind a kettő birtokosa azt követelte, hogy a nyereség neki adassék ki: az első bíróság azt ítélte, hogy elégedjenek meg 3000 frank kárpótlással. Az ítélet feljebb vitetett s a felső törvényszék elítélte a sorsjegygazgatóságot, hogy saját hibája levén két egyforma sorsjegy kiadása, most mind a kettőnek fizesse ki az egész nyereséget. — Egy hamburgi lap azt hirdeti, hogy a ki 20000 példányra előfizet, annak 20000 pengőforint jutalmat ad. Az alku nem volna rossz, miután a lap ára 8 pft.

BUDAPESTI HIREK.

□ Markó jeles festész hazánkfia, e napokban Pestre váratik. Szálláson a nagy művészbarát gr. Andrássy Manó úr házában leend. — Ez alkalommal kedves szolgálatot vélnünk tenni olvasóinknak, ha e jeles hazánkfiának rövid életrajzát közöljük: Markó a múlt század végén, Lőcsén született. Atyja városi mérnök volt s ügyes aquarell-festész. Markó, atyja hivatását követte, s mlután Pesten a szükséges oklevelet megnyerte, az akkori rozsnyói püspök gr. Eszterházy László úr által, mint mérnök alkalmaztatott. Mélyebb művészi tanulmányait a szepesi és győri vidék nagyszerű tájképein kezdte. Munkái mindig nagyobb és nagyobb elismerésben részesültek; e körülmény birta rá, hogy 1818-ban Pesten letelepedjék, hol nagybátyja házánál Schedel Ferencznél, szives fogadtatásra, s Fejérváry Gábor jeles régiségbuvár — s b. Brudern József a magyar festőművészet kitünő műbarátjában buzgó pártfogókra talált. Fejérváry ösztönzésére később Bécsbe ment. A művészet még akkor hazánk fővárosában, mind anyagilag, mind szellemileg kevés ápolásban részesült. 1821-ben Bécsben olajban kezdett festeni. Miután b. Brudern ajánlatára a művészetek es. akademiájába fölvétetett, az akademia igazgatója csak hamar megismerte Markónk kitünő geniejét. Bécsben 11 évet töltött a legváltozób vizsályok közt. Némi megállapodásra jutván, itt egy hajadonnal nősült, kivel még Rózsnyón ismerkedett meg. Geymüller bankár segélyezése mellett 1832-ben Olaszországba utazott, hol részint Rómában, részint Pisában töltötte idejét, míg végre a toskanai nagy herceg a florenczi festészakademia tanárává kinevezte. Markó, mint nagy művészek szokás szerint, folyvást szigoru vagyoni körülmények közt élt, mit gyakori betegeskedésének s számos családjának is lehet egyrészt tulajdonítani, mert művei már akkor is nagy becsben álltak. Gr. Reviczky Ádám, ki akkor florenczi követ volt, kitünően pártfogolta. Markó művészi esete általános méltánylatot vivott ki, s valóban a most élő tájfestészek közt mind színzés, mind biztos rajz tekintetében az elsők közé sorozható. A meleg átlátszó déli lég, mely harmonikus képein keresztül ömlik, viharban és napfényben egyaránt bámulatra méltó; az olasz égnek legmélyebb tanulmányozása lehetségesít csak olly felfogást, s csak Markó művészi esete olly kivitelt, minőt festvényei csaknem egytől egyig tanúsítanak. Fiai Endre és Károly a festészetben jeles utódai lesznek a derék atyának.

□ Pest kényelmi s művészi tekintetben maholnap a világ minden részéből fog lakóinak élvezetet szerezni. A bajor ser már régen divatban van sörcsarnokainkban. Bécsből cabs-bérkocsikat fogunk kapni. Az angol park-comfortot tervezett sétányaink fogják képviselni. Veleneye gondoláit Treichlinger úr szerzi meg, ki nyárra negyven illy pompás kis csolnakot fog a városligeti tón jártni. A párizsi nagy „cirque napoléont“ Schlezák úr műlovarársasága nyitja meg a német színház épületében. Afrikából van Ira Aldridge-unk, Amerikából Tamás bátyánk; s végre akár mennyi, a mi — Chinára emlékeztet.

□ A joslvai próféta hiába jósol fagyot és deret; a tavasz hiába ijesztget bennünket téli köpönyegével, a művészet kijátsza mind kettőt; a nagy Katalin orosz-

gés
is
nen
ke
ner
hál
leg
me

czárnő egykor fehér czukorból nyár közepén szánutat rögtönzött magas vendégeinek, műarusaink pedig márcziusi bolyákat árulnak francia négyes formában, melyek mellett a legtavaszibb meleget élvezhetjük, ha jó fűtött szobában játszuk el.

** A mi legérdekesebb napitünetünk jelenleg a szerescsen művész. Ez a színpadi oroszán az utcán látva oly tiszteletreméltó alakot mutat, mint egy jámbor lelkész. Mint tudjuk e pályára lön nevelve, s azt csak szellemének magasb hívására hagyta el. Előadásai, miután azokat egy magyar előadás előzte meg, szinte éjfélleg tartottak. A közbeeső napok magyar előadásain jelen volt, kis hároméves fiával, ki szüntelen gyöngéden kapaszkodott reá, hízelve, tréfálózva s valahányszor tapsolt, mindannyiszor angol szokásként felkelt helyéből, a magyar dallamok különösen látszottak rá hatni; különben színpadon kívül sokkal feketébb, a színpadon még Othelóban is némi szint adott arcának, minthogy a színes arczon természetesen sokkal jobban megláthatók az indulat kifejezések, a „The Padiock“ (lakat) vigjátékában pedig, hol rendkívüli comicaei erővel személyesíti a néger közéletet, egészen europai színezetű arcot festett magának. Különben az egész alakban mintha a megtestesült Tamás bátyát látnók.

gy
és
Li
la
ká
ál

** Erdélyi János jelenleg Pesten mulatván, a holvott hol nemvolt módorú mesék összegyűjtésével foglalkozik, melyek alkalmas fametszetekkel ellátva kétségtelenül hasonló pártoltatásban részesülendnek a közönség részéről, minőnek előbbeni vállalatai a népdalok és mondák örvendettek.

s

** Irodalmi börzefolyam. Megjelent az új magyar muzeum Februári füzet, s a Családilapok 3-dik száma, melyet újlag Klezso József szerkeszt, a Falusi Esték programja, s a Divatesarnok mutatónyilapjai szétküldettek. Beóthy László, Nesze semmi, fogd meg jól, cím alatt humoristicai gyűjteményt ad ki, Müller Gy. sajátja.

s

l

l

l

** Szerkesztői mondanivalók. Mai számunkal két műmelléklet küldünk tisztelt előfizetőinknek, egy pompás tavaszi divatképet Párisból és a francia császárné arczképét; új előfizetőnk ezenkívül a rendkívüli műmellékletet is ezen számmal kapják.

HIVATALOS.

A drámabíráló bizottmányhoz beadatt eredeti darabok közül, az általam kiadott téritvények sor számai szerint az: 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, számú színművek visszautasítottak, melyek a kiadott téritvények kézbesítése mellett visszavehetők.

Pesten, Martius 25. 1853.

Komlossy Ferencz.

Könyvtárnok.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

as vendégeinek,
formában, mel-
n játszuk el.
művész. Ez a
mint egy jámbor
magasb hívására
, szinte éjfél-
éves fiával, ki
ányszor tapsolt,
különösen lát-
don még Othel-
szetesen sokkal
igjátékában pe-
gészen európai
a megtestesült

emvölt módorú
ellátva kétség-
nőnek előbbeni

ar muzeum
Klezsó József
mutatványlapjai
czím alatt hu-

műmelléket kül-
írísből és a
rendkívüli mű-

általam kiadott
mű színművek
szavehetők.

rencz.
k.

MONITEUR DE LA MODE

Rue Richelieu, 92. à Paris.

se de Croixat 76. à Richelieu. Ceinture d'un poigne nouveau de M^o Meargaye et Groumann 72. Chermet
s. Alexandrine. 16. r. d'Antin. Évolettes de M^o Mathalie (Maillon Bucher 39. à Richelieu. Ceffes des Filles
s. Thérèse et à Richelieu. Plumes et fleurs de S. Dorot Petit et Co 12. r. de la Bourse. Mouchoirs de Chapron
s. Cheveua de Lemonnier et Co 92. du Coq St. Honoré. Corsets de M^o Clemençon. 12. du Port. Nation.
Parfums de Gelle aini et Co 35. rue des Vieux Augustins